

Talijanske posuđenice u govoru Hreljina

Šimičević, Fana

Master's thesis / Diplomski rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:186:123852>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-27**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences - FHSSRI Repository](#)

**SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET**

Fana Šimičević

Talijanske posuđenice u govoru Hreljina

(DIPLOMSKI RAD)

Rijeka, 2019.

SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET
Odsjek za kroatistiku

Fana Šimičević
Matični broj: 0009069740

Talijanske posuđenice u govoru Hreljina

DIPLOMSKI RAD

Diplomski studij: Hrvatski jezik i književnost/ Povijest

Mentor: doc. dr. sc. Željka Macan

Rijeka, 11. rujan 2019.

IZJAVA

Kojom izjavljujem da sam diplomski rad naslova *Talijanske posuđenice u govoru Hreljina* izradila samostalno pod mentorstvom doc. dr. sc. Željke Macan.

U radu sam primijenila metodologiju znanstvenoistraživačkoga rada i koristila literaturu koja je navedena na kraju diplomskoga rada. Tuđe spoznaje, stavove, zaključke, teorije i zakonitosti koje sam izravno ili parafrazirajući navela u diplomskom radu na uobičajen način citirala sam i povezala s korištenim bibliografskim jedinicama.

Student/studentica

Fana Šimičević

Potpis

ZAHVALA

Hvala ispitanicima ankete koji su omogućili ovo istraživanje i uvelike mi pomogli kako bih uspjela napisati diplomski rad.

Hvala Odsjeku za kroatistiku što me naučio kako se trud uvijek isplati. Hvala mojoj mentorici, doc. dr. sc. Željki Macan, za nesebičnu pomoć prilikom izrade rada, za dobre savjete i ispravke u kratkom roku.

Hvala Andrei, Lei, Luciji, Tamari i Tanji, mojim '*Curkama*', za sve godine druženja. Hvala vam što ste studiranje od traumatičnog pretvorile u fantastično!

I na kraju, hvala mojim roditeljima, Doris i Šimi, koji su bili tu kad je bilo najteže i koji su uvijek vjerovali u mene! Ovo je za vas.

SADRŽAJ:

1. UVOD.....	1
2. JEZIČNI DODIRI	2
2.1. Povijest jezičnih dodira	2
2.1.1. Povijesni pregled hrvatsko-talijanskih jezičnih dodira	4
2.2. Modeli posuđivanja: posredno i neposredno posuđivanje	7
2.3. „Pravi“ i „nepravi“ talijanizmi.....	10
3. O HRELJINU.....	11
3.1. Povijest Hreljina.....	11
3.2. O govoru Hreljina	12
4. TALIJANIZMI U HRVATSKOM JEZIKU	15
4.1. Fonološka razina	15
4.2. Ortografska razina	17
4.3. Morfološka razina	18
4.4. Semantička razina	19
4.5. Adaptacija riječi korištenih za potrebe provedenoga istraživanja.....	20
5. METODOLOGIJA RADA.....	28
5.1. Cilj istraživanja	28
5.2. Metode rada i ispitanici	28
5.3. Statistička obrada podataka	30
5.4. Hipoteze	31
5.5. Rezultati	31
5.6. Rasprava.....	48
5.7. Analiza ispitanih riječi na primjerima.....	49
5.8. Zaključak nakon provedenoga istraživanja	54
6. ZAKLJUČAK	55
7. LITERATURA.....	56
8. PRILOZI	58
9. SAŽETAK	62
10. NASLOV I KLJUČNE RIJEČI NA ENGLESKOM.....	63

1. UVOD

Od najranijih se razdoblja javljaju dodiri između romanskog i slavenskog, preciznije talijanskog i hrvatskog stanovništva na obalnom području Jadrana. I njih se može promatrati kao rezultat povijesnih i kulturnih dodira između različitih naroda na određenom području, kao rezultat migracija, osvajačkih pohoda, trgovine, putovanja i kulturnih veza (Sočanac 2004: 256). Lingvistika jezičnih dodira ili kontaktna lingvistika grana je lingvistike koja obuhvaća i proučava cijelo područje jezičnih dodira i jezičnih sukoba. Jezici u kontaktu lingvistička su pojava u kojoj se javljaju dvije mogućnosti: jezici dolaze u kontakt kada se neka riječ ili fraza jezika davaoca preuzima u sustav jezika primaoca u procesu jezičnoga posuđivanja ili kada govornik (materinskoga) jezika odluči naučiti strani jezik (Filipović 1986: 17).

Hrvati su svojim dolaskom na istočni Jadran došli u dodir s domaćim romanskim stanovništvom koje je živjelo u primorskim gradovima. Za potrebe ovog rada provedeno je istraživanje o hrvatsko-talijanskim jezičnim dodirima, o uporabi talijanskih posuđenica u svakodnevnoj komunikaciji među izvornim govornicima hrvatskog jezika sa šireg riječkog područja, odnosno s područja malog mjesta Hreljin koje se nalazi u zaleđu Rijeke. Uzimajući u obzir povijesnu situaciju ovih prostora, može se reći da su Rijeka i njena okolica još i danas mjesto jezičnog kontakta ovih dvaju jezika. Istraživanje je provedeno na sociolingvističkoj razini. Prije prikaza istraživanja donosi se teorijski prikaz jezičnih dodira općenito te hrvatsko-talijanskih jezičnih dodira, a zatim i analiza talijanizama u hrvatskom jeziku.

2. JEZIČNI DODIRI

2.1. Povijest jezičnih dodira

Leksikografija je znanost o rječnicima, odnosno sustavno popisivanje i tumačenje rječničkoga blaga jednoga ili više jezika. Upravo unutar leksikografije 18. stoljeća jezikoslovci počinju pažnju obraćati na jezične dodire. Oni su, proučavajući podrijetlo riječi i sakupljajući jezičnu građu nekog jezika, primijetili riječi stranoga podrijetla, posuđenice. Pojavom posuđenica otvara se i pitanje miješanih jezika, odnosno jezičnog miješanja koje podrazumijeva javljanje elemenata iz nekog drugog jezika, a koje će tijekom povijesti izazvati podijeljena mišljenja jezikoslovaca.

Jezični dodiri veću pozornost privlače u 19. stoljeću, i to u okviru povijesne i komparativne lingvistike. U to doba prevladava teorija jezičnog stabla koja zastupa divergenciju u procesu nastanka i razvoja jezika (Sočanac 2010: 12). Osim ove, javlja se i *Wellentheorie*, odnosno teorija valova Johannesa Schmidta koja se zalaže za mišljenje da zemljopisno susjedni jezici imaju više zajedničkih osobina od prostorno udaljenih jezika, pri čemu se sličnosti smanjuju s njihovom udaljenošću (Sočanac 2004: 13). Također, 19. je stoljeće vrijeme kada se počinje izražavati sumnja u postojanje miješanih jezika. Dominantno postaje mišljenje da miješani jezici uopće ne postoje te da jezični dodiri mogu utjecati isključivo na leksik. Nekoliko je jezikoslovaca podržavalo to mišljenje, a među njima se ističu Rasmus Rask koji tvrdi da se mogu preuzeti posuđenice, ali ne i gramatičke strukture, August Schleicher koji tvrdi da je jezik prirodni organizam koji čini jedinstvo te Max Mueller i W. D. Whitney koji tvrde da jezici mogu biti miješani u leksiku, ali ne mogu biti miješani u gramatici. Hugo Schuchardt pak tvrdi suprotno, odnosno zastupa mišljenje da su svi jezici miješani. Prema njemu, miješanje se jezika javlja u cijelom razvoju jezika, provodi se između pojedinih jezika, bliskih dijalekata, srodnih i posve nesrodnih jezika. Dakle, u 19. stoljeću

nije postojalo jedinstveno gledište na problem jezičnog miješanja i jezičnog posuđivanja.

Prilikom pisanja o jezičnim dodirima, nezaobilazno je spomenuti teoriju supstrata, a zatim i superstrata i adstrata. Pojam supstrata prvi je upotrijebio Graziadio I. Ascoli krajem 19. stoljeća, a pod njim se podrazumijeva etnički element koji se mora uzeti u obzir pri proučavanju nekoga jezika (Sočanac 2004: 15). Nadalje, superstrat označava skup oblika koji utječu na strukturu ili uporabu nedominantne varijante ili jezika u zajednici, a termin je prvi upotrijebio Walther von Wartburg (Sočanac 2004: 15). O terminu adstrata možemo govoriti kao o dodiru susjednih zemljopisnih areala gdje dva jezika imaju sličnu društvenu vrijednost.

Nadalje, u 20. stoljeću rasprave o miješanim jezicima se nastavljaju. Francuski lingvist Antonie Meillet tvrdi da ne postoji jezik čiji leksik ne sadrži posuđenice. Isto tvrdi i Jean Baudouin de Courtenay koji se zalaže za činjenicu da ne postoji niti jedna čista, nemješovita jezična cjelina (Sočanac 2011: 13). Einar Haugen umjesto termina miješanje predlaže posuđivanje. Osim toga, u 20. se stoljeću prvi put spominje razlika jezika (*langue*) i govora (*parole*) koju je prvi objasnio Ferdinand de Saussure. Jezik tada prvi put postaje sustav međusobno povezanih leksičkih, gramatičkih i fonoloških elemenata te isto tako postaje strukturom sa zakonima i pravilima koje treba opisati. U to se vrijeme javlja i termin prebacivanje kodova, odnosno naizmjenična uporaba dvaju jezika unutar iste komunikacijske epizode, a može se reći da na oblik prebacivanja kodova djeluju strukturalna načela, kao i norme društvene interakcije (Sočanac 2002: 130).

Jezični su dodiri uvijek rezultat specifičnih društvenih odnosa, a mjesto susreta dvaju ili više jezika svijest je dvojezičnoga govornika koji zapravo ima ulogu posrednika između dviju različitih jezičnih zajednica. U današnje se vrijeme pitanjem jezičnih dodira ne bavi samo kontaktna lingvistika već i leksikografija,

povijest jezika, sociolingvistika te druge znanosti. Na prostoru Republike Hrvatske, jadranska je obala oduvijek predstavljala zanimljivo područje za proučavanje jezičnih dodira, pa su radovi brojnih jezikoslovaca posvećeni proučavanju govora te jezično složene regije (Gačić 2003: 21). U sljedećem se poglavlju donosi povijesni pregled jezičnih dodira i međujezičnih utjecaja na tomu prostoru.

2.1.1. Povijesni pregled hrvatsko-talijanskih jezičnih dodira

Bliskost hrvatskog i talijanskog jezika na hrvatskom obalnom području ne čudi s obzirom na geografsku blizinu. Osim toga, jezični dodiri ovih dvaju jezika dugotrajni su zbog povijesnih prilika. Naime, talijanski je jezik u različitim povijesnim razdobljima imao važnu ulogu u državnim zajednicama u kojima su se dijelovi Hrvatske tijekom povijesti nalazili. Zbog činjenice da se o talijanskome jeziku može govoriti tek od 16. stoljeća (u ranijim razdobljima postoje brojni idiomi, a najviši je status imao firentinski koji je i poslužio kao osnovica za stvaranje standardnoga talijanskog jezika), o razdoblju prije toga govorimo o hrvatsko-romanskim dodirima (Sočanac 2002: 127). Hrvatsko-romanski dodiri najizraženiji su na području Istre, Dalmacije, nekadašnje Dubrovačke Republike, ali i na području samoga Kvarnera. No, svaki se dio Hrvatske treba razmatrati zasebno zbog specifičnosti njihova povijesnog razvoja (Sočanac 2010: 15).

Hrvati su dolaskom na današnji prostor zatekli romansko stanovništvo koje je već obitavalo u primorskim gradovima, stoga ne čudi da je romanski sloj bio vrlo važan u razvoju hrvatskih zemalja, a posebice u gradskim sredinama na istočnom Jadranu. Upravo su Romani bili nositelji urbanog i društvenog kontinuiteta te su uspostavljali odnos između obalnog pojasa i europsko-mediteranskog prostora. Miješanjem stanovništva dolazi do obiteljskih veza čime Hrvati ulaze i u sloj gradskog patricijata, a u kojem je već u ranom srednjem vijeku

primjetna izrazita romansko-hrvatska dvojezičnost. Hrvatski je prostor bio podijeljen između romanskog i hrvatskog stanovništva, stoga ne čudi današnja prisutnost talijanskih posuđenica u primorskim govorima.

Sve započinje 59. godine prije Krista kada Cezar dobiva na upravu provinciju Galiju s pridodanim Ilirikom koji se protezao od rijeke Raše u Istri do područja današnje Albanije. Time je došlo do naseljavanja rimskih građana u ilirskim obalnim gradovima, a zatim i do integracije ilirskih pokrajina u rimski svijet. Stanovništvo je spomenutih obalnih gradova bilo miješano: rimski građani, romanizirano domaće stanovništvo te grčki trgovci koji su uvodili svoj način života i uporabu svoga jezika. U I. se stoljeću dotadašnji Ilirik dijeli na Panoniju i Gornji Ilirik (kasnije prema Ilirskom plemenu Delmata dobio naziv Dalmacija). Godine je 437. Dalmacija privremeno pripojena Bizantu (Sočanac 2005: 21). Puno prije slavenskih prodora na te prostore, stanovništvo rimske pokrajine Dalmacije bilo je potpuno romanizirano. U dalmatinskim se gradovima, kao i u ostalim rimskim područjima, razvija diglosijska situacija u kojoj latinski ima ulogu „nadjezika“. Latinski predstavlja jezik uprave i vojske, a širenjem kršćanstva postaje i jezikom vjere. Dolaskom Slavena gradovi bizantske Dalmacije postaju izolirana područja među etnički dominantnim slavenskim stanovništvom koje se naseljava u zaleđu (vidi se iz slavenskih toponima). Postupnim naseljavanjem Slavena u romanske gradove zbog trgovačkih, ali i ženidbenih veza dolazi do romansko-slavenske simbioze u kojoj sve više počinje prevladavati slavenski element (Sočanac 2005: 22). Nadalje, nakon niza ratova i razdoblja hrvatske te ugarsko-hrvatske vlasti, područje Dalmacije dolazi pod neprekinutu mletačku vlast koja je trajala gotovo četiri stoljeća (od 1420. do 1797.). Tada je utjecaj mletačkoga kao kolonijalnog jezika uprave te jezika trgovine i plovidbe na Mediteranu bio vrlo jak, stoga ne čudi što dolazi do intenzivnoga posuđivanja leksika. Nadalje, između Italije i primorskih gradova postojale su jake trgovačke i kulturne veze, a veliku su važnost imala i sveučilišta

u Bologni i Padovi gdje se usvajao talijanski jezik. Godine 1797., nakon pada Venecije i kratke Napoleonove vladavine, Jadranska je obala pripojena Habsburškoj Monarhiji. U to se vrijeme osnivaju prve hrvatske i slovenske škole i čitaonice.

Za vrijeme austrijske vladavine politička situacija omogućava jezične dodire između talijanskoga i austrijskoga njemačkoga. Tada Beč postaje središte iz kojeg se talijanizmi šire po cijeloj Monarhiji, te čak njemačkim posredništvom ulaze u sjevernu Hrvatsku. U 19. se stoljeću hrvatski jezik počinje standardizirati te se time javlja potreba za stvaranjem terminologija različitih struka (Sočanac 2005: 24). Iz razloga što ne postoje odgovarajući domaći termini, javlja se jezično posuđivanje. Time u standardni hrvatski jezik ulaze termini iz talijanskog jezika vezani uz glazbu, umjetnost, bankarstvo i trgovinu, a koji najčešće imaju status internacionalizama. Također, zanimljivo je da talijanizmi vezani uz more i pomorstvo ulaze u standardni hrvatski posredništvom obalnih mjesnih govora (Sočanac 2005: 24).

Do afirmacije hrvatskog jezika dolazi tijekom 20. stoljeća, kada hrvatski jezik postaje službeni jezik zajednice na ovim prostorima gdje se u lokalnim govorima i dalje zadržava velik broj talijanskih posuđenica koje postaju znakom lokalnog identiteta te time i dalje zadržavaju dodire između ovih dvaju jezika (Balenović; Klobučar 2011: 93). Istra i Kvarner pripojeni su Italiji 1920. godine, a potom i Rijeka 1924. godine. U nastavku 20. stoljeća, za vrijeme talijanske fašističke vlasti, hrvatske i slovenske škole su ukinute, hrvatska imena talijanizirana, hrvatske novine zabranjene. To se mijenja nakon Drugog svjetskog rata, točnije 1947. godine kada je potpisan Mirovni ugovor s Italijom, a kojim su Rijeka, velik dio Istre i Slovenskog primorja međunarodno-pravno priznati i državno-pravno potvrđeni kao područja u okviru nove socijalističke Jugoslavije (Lužavec; Giron 1988: 401). Dakle, primorsko područje postaje dio Hrvatske unutar Jugoslavije. Danas je, zbog velikog broja talijanske manjine u gradu Rijeci

i njezinoj okolini, kao i zbog same blizine Italije, hrvatsko-talijanska dvojezičnost i dalje vrlo jaka. Zbog toga je logično da se talijanske posuđenice nisu mogle tek tako izgubiti iz hrvatskog jezika, pa tako velik broj talijanskih posuđenica i danas postoji u obalnim mjesnim govorima gdje se smatraju simbolima lokalnog identiteta, a što će se i potvrditi istraživanjem provedenim u okviru ovoga rada.

2.2. Modeli posuđivanja: posredno i neposredno posuđivanje

Razni su čimbenici utjecali na to da su različiti jezici tijekom povijesti dolazili u dodire. Najčešći čimbenici bile su migracije stanovništva iz jednog govornog područja u drugo, zatim teritorijalna osvajanja, trgovina, kultura, a u novije su vrijeme sve češće prisutna i tehnološka dostignuća. U nastavku će biti objašnjen proces jezičnog posuđivanja, odnosno procesa u kojem se element jezika davaoca – *model* preuzima u jezik primalac te dobiva status posuđenice – *replike*.

Prilikom analize jezičnih dodira nezaobilazna su dva termina: posredno i neposredno posuđivanje. Posredni tip posuđivanja temelji se na jeziku posredniku preko kojega jezik davalac dolazi u dodir s jezikom primaocem. Spomenuti posrednik može biti ili neki jezik ili pak masovni mediji, kao što su pisana riječ (novine) ili govorena riječ (radio, televizija, kazalište), koji u novije vrijeme imaju sve veću ulogu u ljudskome životu (Filipović 1986: 50). Drugi tip posuđivanja, neposredno posuđivanje, karakteristično je po tome što nema posrednika, odnosno vrši se direktnim kontaktom govornika jezika davaoca s govornicima jezika primaoca.

Jezično posuđivanje započinje prijelazom određene riječi iz jezika davaoca u jezik primalac. Pri tome se model, odnosno riječ koja se posuđuje, mora prilagoditi sustavu jezika primatelja na različitim jezičnim razinama te time

dobiva status posuđenice ili replike (Sočanac 2005: 9). Prema R. Filipoviću (1986: 68), taj se proces regulira pomoću dvije lingvističke operacije, a to su supstitucija (svaki aspekt modela koji se zamjenjuje nekim ekvivalentom iz sustava jezika primaoca) i importacija (svaki aspekt koji je replika preuzela). Ukoliko je uporaba određene posuđenice dugotrajna i česta, utoliko svijest o njezinu stranu podrijetlu može potpuno nestati. Međutim, postoje i riječi koje nikad ne zadobiju status posuđenice zato što je njihova uporaba trenutna.

Jedan od najčešćih oblika međujezičnih utjecaja je leksičko posuđivanje i njemu su podložni svi jezici, a ono može biti kulturno i intimno. Kulturnim se posuđivanjem popunjavaju leksičke praznine u jeziku primatelju i ono se uglavnom ograničava na leksičko posuđivanje. S druge strane, intimno posuđivanje podrazumijeva preuzimanje leksičkih elemenata koji u jeziku primatelju već postoje zbog bliskih dodira između govornika različitih jezika (Sočanac 2005: 9). Također, međujezični su utjecaji kod intimnog posuđivanja dublji nego kod kulturnog zato što mogu zahvatiti fonologiju, morfologiju i sintaksu jezika primatelja. Posrednici u procesu kulturnog posuđivanja u pravilu su obrazovani dvojezični govornici, dok kod izravnog posuđivanja obrazovanje dvojezičnoga govornika nema osobitu ulogu. Kulturno se posuđivanje najčešće odvija pismenim, a intimno usmenim putem (Sočanac 2002: 129). Talijanizmi u standardnom hrvatskom jeziku velikim su dijelom rezultat kulturnog posuđivanja. Također, u novije su se doba pojavila i dva nova termina koja uvodi Carol Myers–Scotton, a to su kulturno i „temeljno“ posuđivanje (*cultural and core borrowing*). Kulturnim se posuđivanjem popunjavaju leksičke praznine u jeziku primatelju, a kod temeljnog se posuđivanja preuzimaju riječi za koje postoje domaći ekvivalenti, što u krajnjem slučaju može dovesti do zamjene domaće riječi stranom (Sočanac 2002: 129).

Kao što je već spomenuto, jezično posuđivanje vrlo je složen i dugotrajan proces, a odvija se na različitim razinama. Sve posuđenice, ne samo talijanizmi,

prolaze kroz proces primarne i sekundarne adaptacije. Adaptacija je moguća na fonološkoj, ortografskoj, morfološkoj i semantičkoj razini. Govoreći o primarnoj adaptaciji, razlikuju se faza nulte, kompromisne i potpune prilagodbe, a kod sekundarne adaptacije govorimo o svim promjenama kroz koje posuđenica prolazi nakon što je u potpunosti integrirana u sustav jezika primatelja (Sočanac 2010: 18). U nastavku će svaka adaptacija biti objašnjena za svaku razinu te se navode odgovarajući primjeri iz prikupljene građe. Prva je razina fonološka, adaptacija se na toj razini naziva transfonemizacija, a razlikuju se tri tipa. Prva je potpuna transfonemizacija u kojoj se fonemi jezika davaoca zamjenjuju odgovarajućim fonemima jezika primaoca čime ne dolazi do promjene. Slijedi djelomična ili kompromisna transfonemizacija kod koje se fonemi jezika davaoca zamjenjuju fonemima jezika primaoca čiji opis samo djelomično odgovara opisu fonema modela. Naposljetku slobodna transfonemizacija za koju je karakteristično to da se fonemi zamjenjuju slobodno, bez ograničenja u vezi s opisom fonema jezika primaoca (Filipović 1986: 72). Govoreći o ortografskoj razini, prilagodba se može oblikovati na četiri načina prema sljedećim čimbenicima; izgovor modela, ortografija modela, kombinacija izgovora i ortografije modela te utjecaj jezika posrednika. Slično kao i na fonološkoj, odvija se i na morfološkoj razini čija se adaptacija naziva transmorfemizacija i također se sastoji od tri tipa. Prvi tip, nulta transmorfemizacija javlja se kad je model preuzet u jezik primaoc kao slobodni morfem bez vezanog morfema pa ne dolazi do adaptacije i nema promjena. Kompromisna transmorfemizacija je slučaj kada se na slobodni morfem vezuje strani vezani morfem koji nije u skladu s morfološkim sustavom jezika primaoca. Potpuna tranfmorfemizacija se odvija tako da se slobodni morfem veže na domaći vezani morfem iste funkcije i značenja iz inventara jezika primaoca (Filipović 1986: 123). Naposljetku, na razini semantičke adaptacije razlikujemo dvije razine. Kod primarne adaptacije razlikujemo nultu adaptaciju gdje se broj značenja modela zadržava, zatim suženje broja značenja ili suženje polja značenja. S druge strane, na razini sekundarne semantičke adaptacije razlikujemo

proširenje broja i proširenje polja značenja (Sočanac 2005: 11-17). U poglavlju Talijanizmi u hrvatskom jeziku ove će razine biti pojašnjene na konkretnim primjerima.

2.3. „Pravi“ i „nepravi“ talijanizmi

Zbog različitih načina posuđivanja, ali i zbog slojevitosti jezičnih dodira o kojima je već bilo riječi, došlo je do nejasna položaja nekih talijanskih posuđenica. Naime, neke se riječi smatraju talijanizmima iako njihovo značenje ne odgovara stvarnom značenju u jeziku davaocu, odnosno značenju u kojem se koriste. Primjer za to je leksem *bruto* koji se smatra talijanskom posuđenicom, no talijanski jezik ne poznaje ovaj leksem u značenju koje bi bilo blisko značenju njemačkog termina *Brutto*, a koji je preuzet iz talijanskog u 16. stoljeću (Pužar 1999: 71). Hrvatska inačica ovoga leksema, preuzeta iz njemačkog jezika, semantički odgovara njemačkoj inačici.

Velik se broj talijanizama korištenih u hrvatskome jeziku, a prihvaćen njemačkim posredništvom odnosi na pojmove zajedničke europske kulturne baštine te se zbog toga smatraju internacionalizmima. U tu skupinu spadaju leksemi kao što su *tercina*, *verizam*, *allegretto* itd. (Pužar 1999: 177).

Također, iako rijetki, pojavljuju se i tzv. pseudotalijanizmi, odnosno leksemi koji svojim oblikom, fonološkim i tvorbenim značajkama upućuju na to da su preuzeti iz talijanskog, iako u njemu uopće ne postoje (Pužar 1999: 178). Primjer za ovu pojavu je izraz *tutti frutti*.

3. O HRELJINU

3.1. Povijest Hreljina

Vinodolski prostor sjeverozapadnoga dijela Jadranskoga primorja Hrvatske na više je načina poznat u povjesnici hrvatskoga naroda te pripadnika drugih naroda. Mjesto Hreljin neki ubrajaju u sedam utvrda Liburna (*septem turres*) rimske Liburnije, što svjedoči da ga se drži za stari grad. Jednako kao i cijeli Vinodol, i hreljinsko je feudalno dobro bilo dio državine knezova Krčkih koji su bili feudalni gospodari knezovi ovoga prostora. Počevši od 15. stoljeća, članovi su obitelji Frankopan kao potomci rimske patricijske obitelji Frangipani, stekavši od 11. stoljeća posjed otoka Krka pa zatim i susjednu obalu, postali etnički Hrvati.

Govoreći o počecima Hreljina, zapravo govorimo o hreljinskom starom gradu (danas ruševini) koja je izgrađena na najzapadnijem dijelu vinodolskoga područja. Hreljin se smjestio nedaleko Kraljevice i Bakarca, na brdskoj i kamenitoj uzvisini. Služio je kao obrambeno ali i stambeno mjesto te kao pogodna lokacija za srednjovjekovne feudalne gospodarsko-trgovačke potrebe ljudi u tranzitu (Čop 2009: 17). Prvi izvori o postojanju Hreljina datiraju u 1225. godinu, nakon što je postao posjed krčkih i modruških knezova otoka Krka. Stari se grad Hreljin nalazio u posjedu triju feudalnih gospodara: od 1225. do 1550. feudalne obitelji knezova Krčkih, od 1550. do 1671. feudalne obitelji Zrinski, a zatim nakon neuspjele urote, od 1671. do konačnog napuštanja grada 1790. u posjedu austrijske državne komore (Čop 2009: 67). Zanimljiv je podatak da su se upravo tijekom 16. stoljeća u hrvatske primorske kraljeve doseljavali stranci iz dalmatinskih gradova, također iz talijanskoga jadranskog priobalnog područja, posebice iz Mletaka i Ankone. Kako su bili pismeniji i obrazovaniji, obavljali su zahtjevne poslove u Rijeci i ostalim primorskim gradovima. Poznato je da je jedan od tih doseljenika bio i Franjo Čikulin, trgovac iz Italije (Čop 2009: 131).

Kao i susjedna mjesta, i novo je naselje Hreljin preraslo svoje matično naselje. Tome je pridonijela činjenica da je tim područjem prolazila novosagrađena karolinska cesta, a koja je ujedno postala i najvažniji gospodarski čimbenik razvoja novoga naselja Hreljin. Naseljavanje novoga mjesta najintenzivnije se odvijalo krajem 17. i početkom 18. stoljeća. Nadalje, u 19. stoljeću, u okviru Austro-Ugarske Monarhije, traje snažan gospodarski napredak ali isto tako i revolucionarni pokreti za politička i socijalna prava te borbe malih naroda za veće nacionalne slobode (Čop 2004: 15).

Nakon raspada Austro-Ugarske Monarhije, odnosno tijekom njezina raspadanja, u Zagrebu je 5. listopada 1918. osnovano Narodno vijeće Slovenaca, Hrvata i Srba čime dolazi do sjedinjavanja u samostalnu i suverenu državu. Nadalje, 1941. godine Hreljin okupira talijanska vojska. Rimskim ugovorom (dogovor između NDH i Italije o granici od 18. svibnja 1941.) Hreljin je presječen u dijelu koji i danas Hreljani zovu „Granica“ državnom granicom između NDH i Italije. Tijekom Drugog svjetskog rata Hreljin aktivno sudjeluje u antifašističkoj borbi. Prvi partizanski logor osnovan je u šumi na području Tuhobića, brda iznad Hreljina. Nakon pada Italije, Hreljin zauzima njemačka vojska, a 17. travnja 1945. IV. armija Jugoslavenske armije oslobađa Hreljin od njemačke i vojske NDH. Od tada je Hreljin dio Hrvatske države.

3.2. O govoru Hreljina

Prema objavljenim istraživanjima, Hreljin spada u geografsko područje koje pokrivaju ikavsko-ekavski govori. Srednjočakavski ili ikavsko-ekavski čakavski dijalekt nekada je zauzimao velik prostor te, iako je smanjen migracijama, ipak je zadržao znatno prostiranje. U Hreljinu i njegovoj okolini identificira se *hreljinski* govorni tip, s akcentuacijom u kojoj se nenaglašene duljine gube samo u položaju iza akcenata (Lukežić 1996: 10). Najvažnijom se

značajkom srednjočakavskoga dijalekta drži ikavsko-ekavski refleks jata. Riječ je o zakonu Jakubinskoga i Meyera¹. Svakako je temelj tom dijalekatnom tipu u praslavenskom jeziku, što je vidljivo iz primjera poljskih dijalekata, gdje je također ispred tvrdih dentala refleks jata otvoreniji nego u drugim situacijama. Smješten između ikavskoga i ekavskoga dijalekta, srednjočakavski dijalekt neutralizirao je te dvije krajnosti u dijalekatnu fizionomiju srednjočakavskoga dijalekta, gdje se govori na primjer *belo mliko* (Lisac 2002: 81).

Za čakavske je govore karakteristično da se u njima ne realizira kratki akcent uzlazne intonacije. Dakle, temeljni se inventar čakavskih ikavsko-ekavskih govora sastoji od tri akcenta (kratkosilazni, dugosilazni i čakavski akut ili zavnuti akcent) te nenaglašenih duljina i kraćina (Lukežić 1990: 33). Spomenuti je zavnuti akcent svojstven samo govorima sa starim i starijim akcenatskim sustavom, što je slučaj u govoru Hreljina. Što se tiče duljina, u govoru Hreljina realiziraju se samo prednaglasne duljine, a zanaglasne su utrnule.

Također, unutar ikavsko-ekavskog dijalekta mogu se razlučiti tri teritorijalno-jezične podcjeline, tri poddijalekta, a to su primorski poddijalekt, kontinentalni poddijalekt i rubni poddijalekt (Lukežić 1990: 105). Govor Hreljina pripada prvoj podcjelini, odnosno primorskom poddijalektu. Njegove će fonološko-fonetske i morfološke osobitosti biti nabrojane u nastavku.

Od fonološko-fonetskih i prozodijskih značajki u govoru Hreljina primjećujemo to što nema obilježenih slogova te nema diftongacije i zatvorenih vokala. U fonološkom sustavu ovog govora pet je temeljnih vokalnih fonema. Također, staro duljenje kratkog vokala pod akcentom i izvan akcenta u slogovima zatvorenim sonantom karakteristično je za govor ovoga mjesta. Nadalje, iz praslavenskog *wǫ* razvilo se *va*, *u* ili *v* pa tako imamo potvrdu tipa *vnuk* u govoru

¹ Formuliran u 3. desetljeću 20. stoljeća, i to u radovima Nijemca Karla H. Meyera i Rusa Luka Jakubinskija. Oni su ustanovili da je praslavenskijat glavninom u tim čakavskim govorima ikavski, nerijetko ipak ekavski. Jat je ekavski ispred dentalnih suglasnika d, t, s, z, r, l, n iza kojih slijedi neprednji vokal (a, o, u) ili ništa. Ipak se zakonitost nigdje ne provodi stopostotno, a to bi, uostalom, bilo nemoguće.

Hreljina (Lukežić 1990: 106). Dočetno *l* većinom je ostalo neizmijenjeno; tako je u svim zonama redovito ili je dobro zastupljeno. Fonem *h* čuva se dobro, ali ipak dosta često i izostaje (Lisac 2002: 86). Primjeri prijelaza prednjeg nazala u *a* vrlo su važni, a u ikavskoekavskom dijalektu nailazimo na primjere *jazik* ili *zaik*, *jadro*, *jačmik* ili *jašmik*. Šwa je obično dalo *a*; *važgat*, *kadi*. Ikavsko-ekavski dijalekt je također šćakavski: *ognjišće*, *dvorišće*. Skupina *čr-* većinom se čuva, ali ima i djelomičnog i potpunog prijelaza u *cr-* (*črn*, *črivo*).

Od morfoloških pojava karakteristično je što u L jednine muškog i srednjeg roda dominira morfem *-u*. U I jednine ženskog roda javlja se morfem *-un*, a u većini govora u I jednine muškog i srednjeg roda alterniraju alomorfi *-on/-en* u zavisnosti od konsonanata na završetku osnove. U G množine imenica muškog roda ispred nultog morfema osnova ne proširuje, a alterniraju nulti morfem, *-i* ili *-ih* s većom frekvencijom duljih nastavaka i polarizacijom prema tipovima imenica. Infinitiv i glagolski prilog su okrenjena nastavačnog vokala. U 3. licu množine prezenta četiri su tipa nastavačnih morfema. Također, u 1. licu jednine prezenta nastavačni se vokal preglasha u tipu nastavaka *-en > -in* (Lukežić 1990: 108).

4. TALIJANIZMI U HRVATSKOM JEZIKU

Talijanizmi, odnosno posuđenice iz talijanskog jezika česti su u hrvatskom govoru. Valja napomenuti da se talijanizmima smatraju sve posuđenice s talijanskoga govornog područja, kako one iz talijanskoga standardnog jezika, tako i one iz različitih talijanskih narječja (među kojima dominiraju venecijanizmi i toskanizmi). Ne radi se razlika između primarnih i sekundarnih talijanizama (Štebih 2004: 299). U standardni su hrvatski preuzeti stručni termini te ograničen broj talijanskih posuđenica iz priobalnih govora (Sočanac 2005: 24). Većina je posuđenica vezana uz glazbu, umjetnost, bankarstvo, kulinarstvo, ali i druge grupacije koje su u hrvatski ulazile izravno iz talijanskog ili posredništvom drugih jezika (Sočanac 2002: 128). Adaptacije jezičnih dodira mogu dovesti do različitih rezultata, od površinskog leksičkog posuđivanja do različitih oblika utjecaja na strukturu jezika ili do strukturalnog posuđivanja koje može dovesti do tipoloških promjena uslijed gubitka fonoloških opozicija ili pak promjena na morfološkoj i semantičkoj razini (Sočanac 2002: 127). U nastavku će detaljnije biti objašnjene promjene na fonološkoj, ortografskoj, morfološkoj i semantičkoj razini.

4.1. Fonološka razina

Kada se govori o fonološkim sustavima nekog jezika, jasno je da će kod sličnijih fonoloških sustava dvaju jezika potreba za prilagodbom biti manja, što je slučaj između hrvatskog i talijanskog jezika.

Fonološki se sustav hrvatskoga i talijanskoga jezika razlikuje. Dok se talijanski sastoji od sedam samoglasnika, standardni ih hrvatski broji pet. Razlika je u dvama samoglasnicima koje hrvatski jezik ne poznaje, a to su /ɛ/ i /ɔ/. Isto tako, razlikuju se i prema broju suglasnika kojih u talijanskom ima dvadeset i jedan, a u hrvatskom dvadeset i pet. Razlika je u tome što u talijanskom ne postoji

velar /h/, prepalatal /ž/, a isto tako talijanski ne razlikuje /č/ i /ć/ te /đ/ i /dž/. S druge strane, u hrvatskom jeziku ne postoji alveolarna afrikata /dz/. Pravilo je da veći broj fonema u jeziku primatelju ne mora biti relevantan za adaptaciju ako se osobine postojećih zajedničkih fonema u oba jezika podudaraju, što je slučaj s ovim dvama jezicima. Hrvatski i talijanski suglasnici podudaraju se u načinu, a u najvećem broju slučajeva i mjestu tvorbe (Sočanac 2005: 28). Razlika postoji između dvoglasa. U hrvatskom, uz iznimku diftonga *ije*, diftonzi ne postoje, dok su u talijanskom jeziku česti što znači da se moraju prilagoditi hrvatskome sustavu u posuđenicama.

Sličnosti između fonoloških sustava hrvatskoga i talijanskoga jezika su velike te u najvećem broju slučajeva replika zadržava fonološki oblik modela. Tada govorimo o nultoj transfonemizaciji. Na primjeru samoglasnika to je model *duce*, a njegova replika *duče*, a primjer suglasnika model *fontana* te njegova jednaka replika *fontana*. Dakle, fonemi /e/ i /f/ ostaju isti. Djelomičnu transfonemizaciju možemo vidjeti kod otvorenih samoglasnika /ɛ/ i /ɔ/ koji se zamjenjuju zatvorenim hrvatskim ekvivalentima, kao na primjer /bb/: *abbandonare* > *abandonati*. Slobodne transfonemizacije kod samoglasnika nema zato što talijanski samoglasnici imaju svoje ekvivalente u hrvatskom jeziku, a kod suglasnika se talijanska alveolarna afrikata /dz/ u hrvatskom zamjenjuje sa /z/. Na primjer, *gorgonzola* > *gorgonzola*. Kod dvoglasa, talijanski se dvoglas razdvaja u dva sloga kao u primjeru /ja/ > /ija/ = *pianino* > *pijanino*.

4.2. Ortografska razina

Govoreći o ortografskom sustavu, posuđenice se, u najvećem broju slučajeva prilagođavaju ortografskom sustavu jezika primatelja. Ortografski su sustavi hrvatskog i talijanskog jezika slični. Oba su sustava zasnovana na fonetskim načelima i broj je grafema u oba jezika isti, trideset (Sočanac 2005: 33).

Ortografija se samoglasnika podudara, dok se kod suglasnika podudara u glavnini slučajeva. Razlika se stvara kod palatala, zato što se u hrvatskom jeziku koriste dijakritički znakovi, a u talijanskom se bilježe pomoću digrama². Također, talijanski se *z* izgovara kao /dz/ te se tijekom ortografske adaptacije u hrvatskom bilježi kao *c* što se može vidjeti u primjeru *melanzana* > *melancan*. Kod dvoglasa često dolazi do umetanja grafema *j* (*macchia* > *makija*).

Govoreći o ortografskoj adaptaciji, važno je spomenuti da se talijanske posuđenice uglavnom prilagođavaju hrvatskom ortografskom sustavu, osim kod grafema koji su u oba jezika jednaki jer kod njih ne dolazi do promjena (*basta* > *basta*). U slučaju adaptacije, ortografski se oblik replike može zasnivati na izgovoru modela, njegovoj grafiji ili pak njihovoj kombinaciji. Primjer gdje se osnovni oblik formira prema izgovoru modela je *banca* > *banka*, a prema grafiji je već spomenuti primjer *gorgonzola* > *gorgonzola*. Isto tako, postoje i posuđenice koje zadržavaju talijansku ortografiju te tu spadaju uglavnom stručni termini kao što je *sottovoce*.

Valja spomenuti i jezik posrednik koji je u ovom slučaju najčešće njemački. Na primjer, *staffetta* > njem. *Stafette* > *štafeta*.

²Digram ili digraf, dvoslov - kombinacija dvaju slova (grafema) za označivanje jednoga, suglasničkoga ili samoglasničkoga, glasa.

4.3. Morfološka razina

Iako su fonološki i ortografski sustav ovih dvaju jezika slični, na morfološkoj se razini oni razlikuju zbog toga što hrvatski jezik ima vrlo složen sklonidbeni sustav te slobodan red riječi.

Kod morfološke adaptacije imenica ne može se govoriti o nultoj transfonemizaciji zato što talijanske imenice imaju karakteristične nastavke kao što su *-a*, *-e* i *-o*. No, važno je spomenuti kompromisnu transfonemizaciju u koju spadaju posuđenice koje zadržavaju strani vezani morfem. Na primjer, *-enda*: *marenda* > *marenda*, *-anda*: *lavanda* > *lavanda*. Promjena talijanskog nastavka ili sufiksa domaćim naziva se potpuna transfonemizacija, a najbolji je primjer promjena *-e* u *-a*: *canzone* > *kancona*. Na morfološkoj razini postoje i neke specifičnosti pa se tako često događa da imenice muškoga roda gube nastavak *-e* ili *-o* te tako dobivaju završni suglasnik i uklapaju se u hrvatski sustav: *soprano* > *sopran*. Isto tako, imenice ženskoga roda na *-a* zadržavaju isti oblik u hrvatskome (*cassa* > *kasa*). Za određivanje roda važno je spomenuti da sve posuđenice preuzimaju muški ili ženski rod, dok primjera posuđenica srednjega roda gotovo i nema.

Kod glagola je karakteristično to što osnovni oblici u obama jezicima imaju svoje infinitivne nastavke. Tako glagolske posuđenice odlikuje zamjena talijanskog infinitivnog nastavka hrvatskim u procesu potpune transfonemizacije (Sočanac 2005: 39). Iako je najčešći sufiks *-irati* (*stornare* > *stornirati*), on se najviše koristi na području kontinentalne Hrvatske, dok je sufiks *-ati* preuzet iz priobalnih govora i uglavnom su to regionalizmi (*ballare* > *balati*). Nadalje, prilikom primarne adaptacije talijanizmi imaju problem s izražavanjem vida zato što isti u talijanskom jeziku ne postoji. Zbog toga većina glagola ostaje neoznačena u toj gramatičkoj kategoriji glagola.

S obzirom na to da talijanski pridjevi imaju karakterističan nastavak, ne podliježu nultoj transfonemizaciji. Primjer kompromisne transfonemizacije je *lešo* < *lesso*. Pridjevi se u potpunoj transfonemizaciji prilagođavaju hrvatskom sustavu i dobivaju nastavke *-an*, *-ički* i *-ski*. Na primjer, *grandioso* > *granziozan*.

Od nepromjenjivih vrsta riječi u prikupljenoj su građi najzastupljeniji prilozima, a najčešći među njima su glazbeni termini. Morfološki se oblik priloga u najvećem broju slučajeva podudara u oba jezika pa nema potrebe za morfološkom adaptacijom. Na primjer: *allegro*. Ostale se vrste nepromjenjivih riječi rijetko posuđuju.

4.4. Semantička razina

Pri prilagodbi se posuđenica na semantičkoj razini razlikuje proces primarne i sekundarne adaptacije.

Primarna se adaptacija odnosi na proces zadržavanja jednakog broja značenja modela ili suženje i broja i polja značenja. Sve posuđenice prolaze kroz ovaj proces (Sočanac 2005: 41). Jedan od primjera primarne adaptacije je nulta semantička ekstenzija, odnosno pojava gdje značenje replike u potpunosti odgovara značenju modela (Filipović 1986: 161). U tom slučaju razlikujemo model koji ima samo jedno značenje (*rinfuza* < *rinfusa* čije je značenje 'roba bez ambalaže, otvorena roba') i model koji ima više značenja od kojih su sva preuzeta u jezik primatelj, a najčešće je riječ o dvama ili trima značenjima (*duo* < *duo* čije je prvo značenje 'skladba za dva glasa ili glazbala', a drugo 'pjevanje ili sviranje udvoje'). Prevladava model koji ima samo jedno značenje zato što većina posuđenica pripada stručnom nazivlju koje je jednoznačno (Sočanac 2005: 42). Nadalje, u primarnu adaptaciju ubrajamo i suženje značenja do kojeg može doći u broju i u polju. Ovo je ujedno i najčešća semantička promjena. Kod suženja

broja značenja uglavnom se preuzima jedno od značenja modela. Na primjer, tal. *barca* (> hrv. *barka*) ima tri značenja, a preuzeto je u osnovnom značenju kao 'manji brod za plovidbu morem, brodić'. Suženje polja značenja česta je pojava u hrvatskom jeziku, jedan od primjera je *bagatella* (> hrv. *bagatela*) čije je značenje suženo i često se koristi kao 'beznačajan iznos'.

Sekundarna se adaptacija odnosi na posuđenice koje u jeziku primatelju mogu dobiti nova značenja koja u jeziku davatelju ne postoje čime dolazi do proširenja broja i polja značenja. No, kako bi se to dogodilo moraju se ispuniti dva uvjeta, a to su potpuna integracija posuđenice u leksički sustav jezika primatelja i njezina slobodna uporaba kao svake druge domaće riječi unutar tog sustava (Filipović 1896: 169). Primjer proširenja polja značenja je talijanska riječ *pantalonata* koja označava 'venecijanski makaronski govor' te 'ponašanje dostojno Pantalona (maske iz *commedie dell' arte*)', dok se u hrvatskom koristi prošireno kao 'lakrdija, komedija, pretvaranje'. Proširenje broja značenja ovisi o vrsti semantičke promjene, točnije metafore i metonimije. Primjer metafore je talijanska riječ *lavina* (> hrv. *lavina*) koja označava veliku grudu snijega koja naglo pada s planina, a u hrvatskom se koristi i u prenesenom značenju kao događaji koji se odvijaju velikom brzinom. Zatim, primjer metonimije je riječ *faccia* (> hrv. *faca*) čije je osnovno značenje 'lice', a u hrvatskom se koristi i kao 'važna osoba'.

4.5. Adaptacija riječi korištenih za potrebe provedenoga istraživanja

U sljedećoj se tablici nalazi trideset riječi (koje su dio ankete provedene za potrebe ovoga rada). Tablica se sastoji od dva stupca. Prvi stupac čine talijanska posuđenica i njezin model u talijanskom jeziku, a drugi stupac je adaptacija te riječi u hrvatskom jeziku. U tablici su primijenjena sva teorijska znanja iz prethodnih poglavlja.

REPLIKA – MODEL:	ADAPTACIJA POSUDENICE:
Abadati – tal. <i>abbadare</i> - 'obraćati pozornost na <i>koga</i> ili <i>što</i> '	Slobodna transfonemizacija. Potpuna transmorfemizacija. Suženje broja značenja.
Bagatela - tal. <i>bagatella</i> - 'sitnica', 'malenkost', 'beznačajan iznos'	Nulta transfonemizacija. Kompromisna transmorfemizacija. Suženje polja značenja, proširenje broja značenja.
Bajta – tal. <i>baita</i> - 'drvena koliba, osobito alpska'	Nulta transfonemizacija. Osnovni je oblik replike jednak modelu. Nulta promjena značenja.
Balatura – tal. <i>ballatoio</i> - 'balkon ili galerija na primorskim kućama'	Slobodna transfonemizacija. Potpuna transmorfemizacija. Suženje broja značenja.
Bankina – tal. <i>banchina</i> - 'klupica'; 'nasip'; 'peron'; 'nogostup'; 'pješačka staza uz cestu'	Nulta transfonemizacija. Djelomična transmorfemizacija. Suženje polja značenja.
Barufa – tal. <i>baruffa</i> - 'svađa', 'smutnja'	Nulta transfonemizacija. Osnovni oblik replike jednak je modelu. Nulta semantička ekstenzija.
Butiga – tal. <i>bottega</i> – 'trgovina', 'radionica'	Slobodna transfonemizacija. Glasovna promjena koja nije rezultat potrebe za adaptacijom zato što se radi o promjenama fonema koji se u dva sustava u potpunosti podudaraju te s gledišta prilagodbe nisu potrebne

	<p>(Sočanac 2004: 118). Dakle, riječ je o samoglasničkoj promjeni /o/ > /u/ u naglašenom položaju. Nadalje, javlja se i promjena u naglašenom položaju /e/ > /i/.</p> <p>Djelomična transmorfemizacija.</p> <p>Suženje broja značenja.</p>
Botun – tal. <i>bottone</i> - 'puce', 'dugme', 'gumb'	<p>Slobodna transfonemizacija.</p> <p>Glasovna promjena koja nije rezultat potrebe za adaptacijom zato što se radi o promjenama fonema koji se u dva sustava u potpunosti podudaraju te s gledišta prilagodbe nisu potrebne (Sočanac 2004: 118). Riječ je o promjeni -one > -un.</p> <p>Osnovni oblik je rezultat elipse.</p> <p>Suženje broja značenja.</p>
Kantun – tal. <i>cantone</i> - 'ugao ulice ili sobe'	<p>Slobodna transfonemizacija.</p> <p>Potpuna transmorfemizacija.</p> <p>Suženje broja značenja.</p>
Citadela – tal. <i>cittadella</i> - 'tvrđava', 'utvrda obično na povišenom mjestu'	<p>Djelomična transfonemizacija. Na fonološkoj razini dolazi do suglasničke promjene gdje se gubi suglasnik: /tʃ/ > /c/.</p> <p>Kompromisna transmorfemizacija.</p> <p>Suženje broja značenja.</p>
Crescendo – tal. <i>crescendo</i> - 'postupno pojačavanje zvuka u glazbi', 'sve jače'	<p>Nulta transfonemizacija. Na fonološkoj razini dolazi i do nulte</p>

	<p>transfonemizacije, ali dolazi i do fonemske redistribucije konsonantske skupine na početku rijeli: /kr/.</p> <p>Na ortografskoj razini, određivanje osnovnog oblika prema ortografiji modela.</p> <p>Djelomična transmorfemizacija.</p> <p>Suženje broja značenja.</p>
Fažol – tal. <i>fagiolo</i> – 'grah'	<p>Slobodna transfonemizacija.</p> <p>Osnovni je oblik rezultat elipse.</p> <p>Suženje broja značenja.</p>
Fermati – tal. <i>fermare</i> – 'zaustaviti'	<p>Nulta transfonemizacija.</p> <p>Potpuna transmorfemizacija.</p> <p>Nulta promjena značenja.</p>
Navigat – tal. <i>navigare</i> – 'ploviti', 'broditi', 'plovidba'	<p>Nulta transfonemizacija.</p> <p>Potpuna transmorfemizacija.</p> <p>Suženje broja značenja.</p>
Furešt – tosk. <i>forestiero</i> (ven. <i>foresto</i>) - 'stranac', 'tuđinac', 'došljak'	<p>Slobodna transfonemizacija. Glasovna promjena koja nije rezultat potrebe za adaptacijom zato što se radi o promjenama fonema koji se u dva sustava u potpunosti podudaraju te s gledišta prilagodbe nisu potrebne (Sočanac 2004: 118). Dakle, riječ je o samoglasničkoj promjeni /o/ > /u/ u naglašenom položaju.</p> <p>Potpuna transmorfemizacija.</p> <p>Nulta promjena značenja.</p>

<p>Frigati – tal. <i>friggere</i> – 'pržiti'</p>	<p>Slobodna transfonemizacija. Na fonološkoj razini dolazi do suglasničke promjene gdje se gubi suglasnik: /dʒ/ > /g/. Nadalje, dolazi i do fonemske redistribucije konsonantske skupine na početku riječi: /fr/.</p> <p>Potpuna transmorfemizacija.</p> <p>Nulta promjena značenja.</p>
<p>Kvarat – tal. <i>quarto</i> – 'četvrt (sata)'</p>	<p>Slobodna transfonemizacija, odnosno redistribucija talijanskog diftonga na dva sloga: u riječi kvarat odvija se na početku riječi i to /wa/ > /va/. Isto tako, dolazi do umetanja nepostojanog –a zato što tijekom morfološke adaptacije imenskih talijanizama muškog roda dolazi do gubljenja nastavka –o.</p> <p>Potpuna transmorfemizacija.</p> <p>Suženje broja značenja.</p>
<p>Lešo – tal. <i>lesso</i> – 'kuhan'</p>	<p>Slobodna transfonemizacija. Na fonološkoj razini dolazi do suglasničke promjene gdje se gubi suglasnik: /s/ > /š/.</p> <p>Djelomična transmorfemizacija.</p> <p>Nulta promjena značenja.</p>
<p>Lungomare – tal. <i>lungomare</i> – 'put uz morsku obalu'</p>	<p>Nulta transfonemizacija. Glasovna promjena koja nije rezultat potrebe za adaptacijom zato što se radi o</p>

	<p>promjenama fonema koji se u dva sustava u potpunosti podudaraju te s gledišta prilagodbe nisu potrebne (Sočanac 2004: 118). Talijansko se /u/ u ovom slučaju zadržava te ne dolazi do promjene.</p> <p>Kompromisna transmorfemizacija.</p> <p>Nulta promjena značenja.</p>
Mot – tal. <i>moto</i> - 'kretanje', 'gibanje', 'pokret', 'potez'	<p>Djelomična transfonemizacija.</p> <p>Kompromisna transmorfemizacija.</p> <p>Suženje broja značenja.</p>
Oštarija – tal. <i>osteria</i> - 'krčma', 'gostionica'	<p>Slobodna transfonemizacija.</p> <p>Glasovna promjena koja nije rezultat potrebe za adaptacijom zato što se radi o promjenama fonema koji se u dva sustava u potpunosti podudaraju te s gledišta prilagodbe nisu potrebne (Sočanac 2004: 118). Dolazi do promjene /e/ > /a/ u nenaglašenom položaju.</p> <p>Djelomična transmorfemizacija.</p> <p>Nulta promjena značenja.</p>
Pasat – tal. <i>passare</i> - 'prolaziti (vrijeme)', 'proveden', 'prošli', 'bivši'	<p>Djelomična transfonemizacija.</p> <p>Potpuna transmorfemizacija.</p> <p>Suženje broja značenja.</p>
Pergola – tal. <i>pergola</i> - 'sjenica od vinove loze', 'brajda'	<p>Djelomična transfonemizacija.</p> <p>Djelomična transmorfemizacija.</p> <p>Suženje broja značenja.</p>

Rumbrela – tal. <i>ombrello</i> – 'kišobran'	Djelomična transfonemizacija. Djelomična transmorfemizacija. Suženje broja značenja.
Portun – tal. <i>portone</i> - 'velika kućna vrata', 'veža'	Slobodna transfonemizacija. Potpuna transmorfemizacija. Nulta promjena značenja.
Skalin – tal. <i>scalino</i> - 'stuba', 'stepenica'	Nulta transfonemizacija. Potpuna transmorfemizacija. Suženje broja značenja.
Škuro – tal. <i>scuro</i> – 'mračno'	Slobodna transfonemizacija. Glasovna promjena koja nije rezultat potrebe za adaptacijom zato što se radi o promjenama fonema koji se u dva sustava u potpunosti podudaraju te s gledišta prilagodbe nisu potrebne (Sočanac 2004: 118). Talijansko se /u/ u ovom slučaju zadržava te ne dolazi do promjene. Nadalje, dolazi i do fonemske redistribucije konsonantske skupine na početku riječi: /sk/. Potpuna transmorfemizacija. Suženje broja značenja.
Štramac – tal. <i>strapazzo</i> – 'zamoran rad', 'napor'	Slobodna transfonemizacija. Na ortografskoj razini, utjecaj jezika posrednika (njem. Strapatz). Osnovni oblik je rezultat elipse. Suženje broja značenja.

<p>Švora – tal. <i>suora</i> – 'časna sestra'</p>	<p>Slobodna transfonemizacija, odnosno redistribucija talijanskog diftonga na dva sloga: u riječi kvarat odvija se na početku riječi i to /wo/ > /vo/.</p> <p>Na ortografskoj razini određivanje osnovnog oblika prema izgovoru modela.</p> <p>Osnovni oblik replike jednak je modelu.</p> <p>Suženje broja značenja.</p>
<p>Taverna – tal. <i>taverna</i> – 'gostionica'</p>	<p>Djelomična transfonemizacija.</p> <p>Osnovni oblik replike jednak je modelu.</p> <p>Suženje broja značenja.</p>
<p>Trabakul – tal. <i>trabaccolo</i> - 'teretni obalni jedrenjak s dvama jarbolima'</p>	<p>Slobodna transfonemizacija.</p> <p>Osnovni oblik je rezultat elipse.</p> <p>Nulta promjena značenja.</p>
<p>Užanca – tal. <i>usanza</i> – 'običaj'</p>	<p>Slobodna transfonemizacija.</p> <p>Djelomična transmorfemizacija.</p> <p>Suženje broja značenja.</p>

5. METODOLOGIJA RADA

Predmet su ovoga istraživanja talijanske posuđenice u govoru stanovnika malog primorskog mjesta Hreljin, odnosno utvrđivanje korištenja talijanskih posuđenica od strane stanovnika spomenutog mjesta. Analiza će se provesti u obliku ankete.

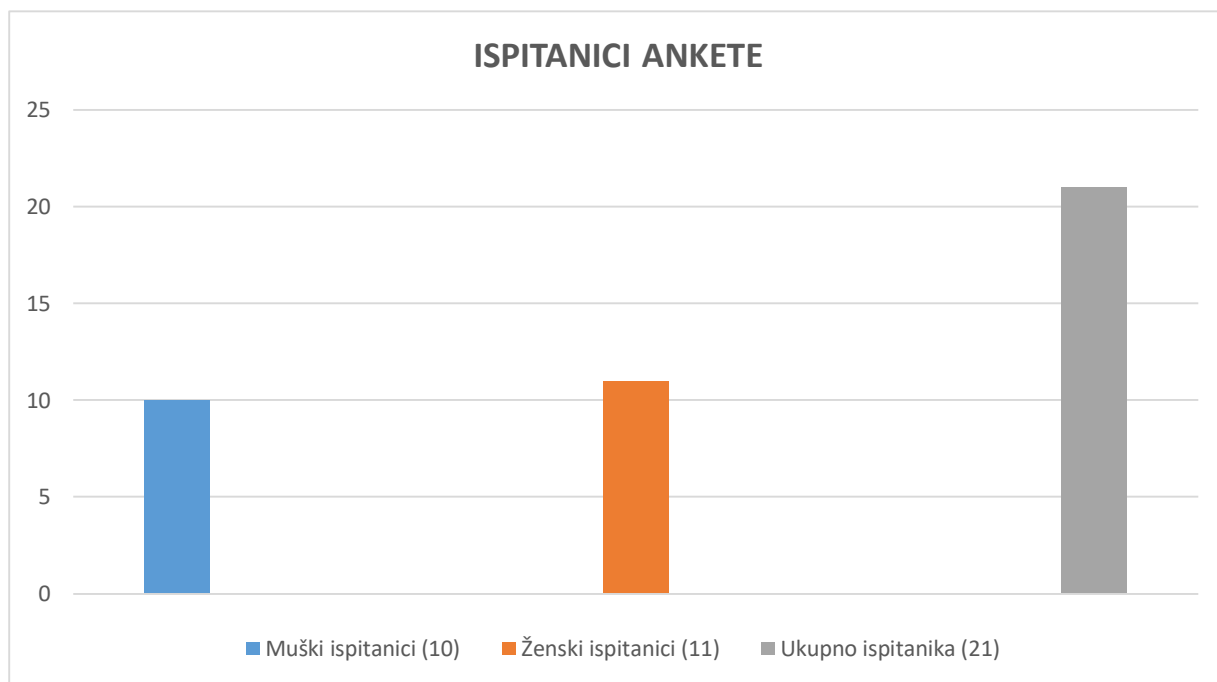
5.1. Cilj istraživanja

Cilj je ovoga istraživanja dokazati uporabu talijanskih posuđenica u govoru stanovnika primorskog mjesta Hreljin.

5.2. Metode rada i ispitanici

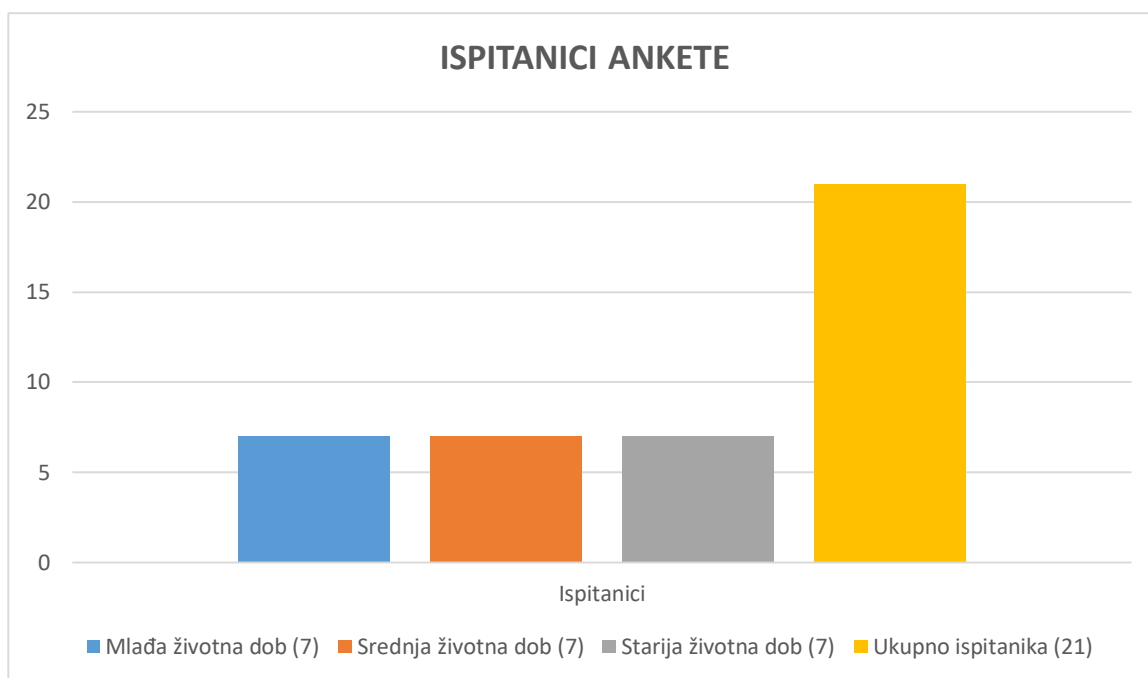
Istraživanje je podijeljeno u tri faze. Prva faza označava proučavanje hrvatsko-talijanskoga rječnika te izradu ankete kojom će se dokazati/ osporiti postavljene hipoteze. Druga faza označava provođenje ankete među ispitanicima te vođeni razgovor kojim se dokazuje uporaba ispitanih riječi. Treća, posljednja faza, označava analizu ankete te potvrdu/ negaciju pretpostavljenih hipoteza. Provedena se anketa (prilog broj 1) sastoji od trideset riječi talijanskog podrijetla izbor kojih se temelji na kriteriju pripadnosti semantičnim sferama vezanim uz svakodnevni život, uporabne predmete, hranu (kulinarski leksik), kao i tipična mjesta i radnje vezane uz život na moru. Svi su ispitanici govornici čakavskog dijalekta s prebivalištem na području Hreljina (prilog broj 2), stoga su istraživanje i analiza provedeni na kontaktološkoj i sinkronijskoj razini te sociolingvističkim pristupom. Kao što je već spomenuto, glavni dio istraživanja čini anketa koju je riješio svaki ispitanik zasebno, a nakon rješavanja proveden je vođeni razgovor u kojem su ispitanici na primjerima objašnjavali što pojedina riječ iz ankete znači i koja je njezina primjena. Anketa je anonimna, iako se prije samog rješavanja traži

podatak o spolu i dobi ispitanika (prilog broj 2). Istraživanje je provedeno na uzorku od dvadeset i jedne osobe, od čega deset osoba muškog, te jedanaest osoba ženskog spola.

Prvi grafikon prikazuje broj muških, ženskih te ukupan broj ispitanika ankete.

Ispitanici su prema svojoj dobi podijeljeni u tri skupine: sedam ispitanika mlađe životne dobi (ispitanici od 14 do 28 godina), sedam ispitanika srednje životne dobi (od 30 do 55 godina) te sedam ispitanika starije životne dobi (od 60 do 87 godina). Svi ispitanici imaju prebivalište na Hreljinu te ih to čini adekvatnim za rješavanje anketnog listića.

Drugi grafikon prikazuje dob ispitanika podijeljena u tri skupine: mlađa, srednja i starija životna dob te ukupan broj ispitanika ankete.

Provedena se anketa sastojala od triju pitanja za svaku riječ:

1. Je li Vam ova riječ poznata?
2. Koristite li se njome u svom govoru?
3. Možete li objasniti što ona znači?

5.3. Statistička obrada podataka

Prikupljeni će se podatci obraditi komparativnom i deskriptivnom statističkom metodom.

5.4. Hipoteze

Prije samog provođenja ankete te tijekom njezine izrade, nametnulo se nekoliko hipoteza koje je anketa potvrdila ili osporila. Hipoteze su:

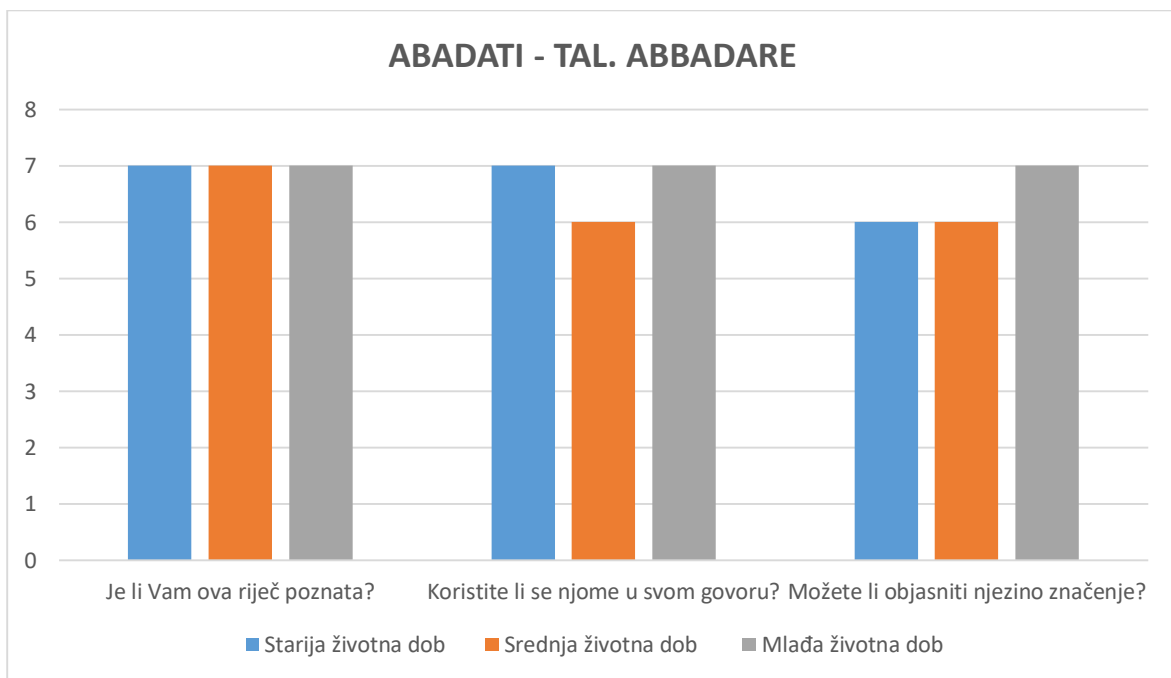
1. Više će riječi poznavati i s više se riječi služiti ispitanici starije životne dobi od onih mlađe dobi.
2. Kod svih će ispitanika poznavanje riječi biti češća pojava od njihove svakodnevne uporabe.
3. Određeni se broj ispitanika služi određenom riječju u svakodnevnom govoru, a da njeno značenje ne zna objasniti.
4. Ispitanik koristi određenu riječ, ali u pogrešnom značenju.

5.5. Rezultati

U nastavku se nalaze rezultati provedene ankete. Masno se otisnutim slovima navodi tražena riječ, njezin oblik u talijanskom jeziku te njezino značenje, a zatim i rezultati istraživanja. Riječi navedene u anketi preuzete su iz *Rječnika talijanizama u hrvatskome standardnom jeziku* i *Rječniku talijanizama u dubrovačkoj dramskoj književnosti* koji se nalaze u knjizi *Hrvatsko-talijanski jezični dodiri* (Sočanac 2004). U spomenutim se rječnicima nalaze talijanski oblici traženih riječi, kao i njihova objašnjenja, koja su također preuzeta. Jedanaest je ispitanih riječi prikazano grafikonima, a riječ je o onim leksemima koji su se pokazali frekventnima za dokazivanje/ osporavanje postavljenih hipoteza.

Abadati – tal. *abbadare* – 'obraćati pozornost na *koga ili što*'

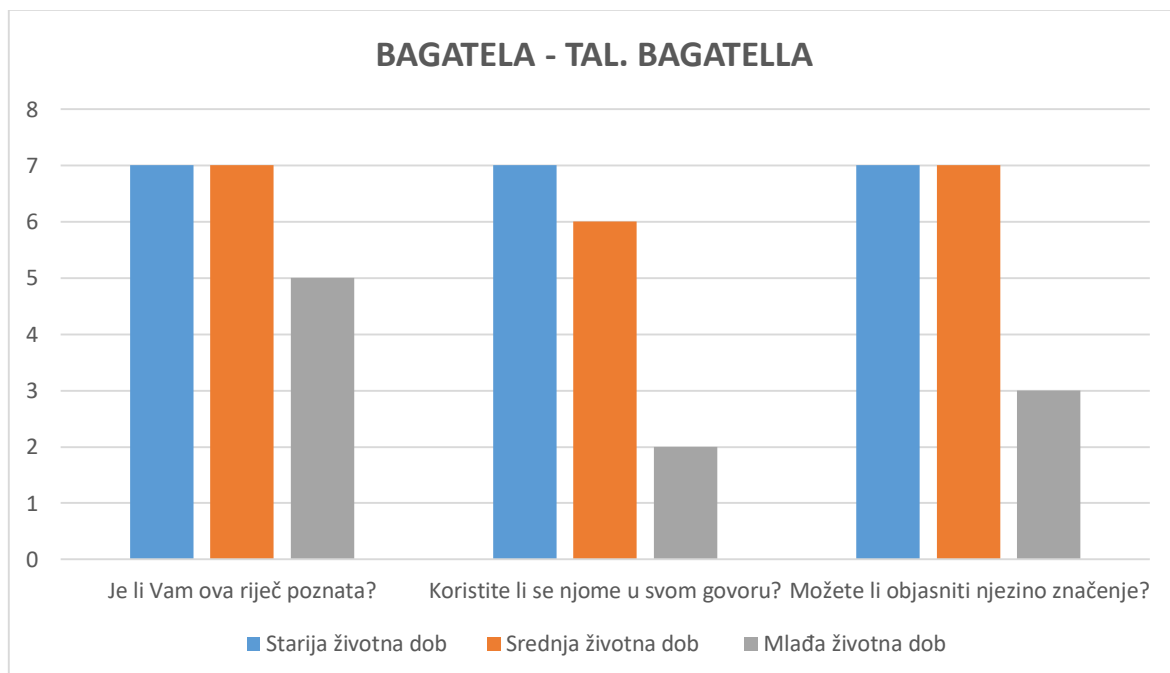
Svi su ispitanici, njih dvadeset i jedan, odgovorili da im je ova riječ poznata. Većina je odgovorila, njih devetnaest, da se njome i koristi u svakodnevnom govoru te jedan ispitanik da se njome koristi ponekad. Jedan je ispitanik odgovorio da se njome uopće ne koristi. Što se tiče značenja ove riječi, odgovori su različiti: '*primijetiti*', '*doživljavati*', '*obraćati pozornost na nekoga*', '*gledati*', '*vidjeti*', '*zapaziti*' i '*obazirati se*', te bi se svi odgovori mogli smatrati točnima, ovisno o uporabi u određenom kontekstu. Međutim, dva su odgovora, '*razumjeti*' i '*uzimati u obzir*', koja se ne mogu smatrati točnima. Zanimljivo je da su te odgovore dali jedan pripadnik srednje i jedan starije životne dobi.

Treći grafikon prikazuje rezultat ispitivanja riječi *abadati* s obzirom na dob ispitanika.

Bagatela – tal. bagatella – 'sitnica', 'malenkost', 'beznačajan iznos'

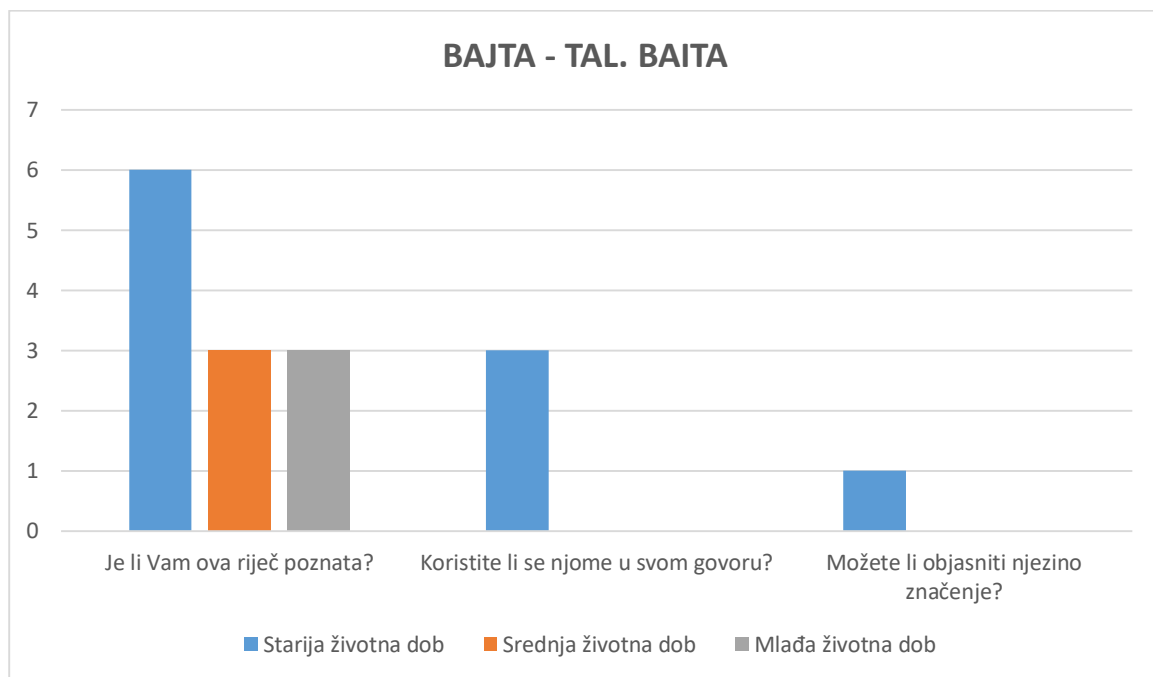
Većina je ispitanika odgovorila da im je ova riječ poznata i da se njome koristi u svom govoru. No, nekolicina je ispitanika, njih dvoje, odgovorila kako uopće ne poznaju spomenutu riječ te se samim time njome ne koriste i ne mogu objasniti njezino značenje. Može se primijetiti kako su to ispitanici mlađe životne dobi. Također, jedan je ispitanik odgovorio da mu je riječ poznata, ali se njome ne koristi i ne zna značenje navedene riječi. Dvoje je ispitanika potvrdilo da riječ poznaju i dobro su objasnili njezino značenje, no negativno su odgovorili na pitanje koriste li se njome u svom govoru. Objašnjenje riječi je kod svih ispitanika, koji su znali što ova riječ znači, jednako: bagatela je *'jeftino'*. Tek jedan ispitanik, koji je odgovorio da mu je ova riječ poznata, ali da se njome ne koristi u svom govoru odgovorio da bagatela znači *'bogato'*, a radi se o ispitaniku mlađe životne dobi.

Četvrti grafikon prikazuje rezultat ispitivanja riječi bagatela s obzirom na dob ispitanika.

Bajta – tal. baita – 'drvena koliba, osobito alpska'

Devet je ispitanika odgovorilo da im ova riječ nije poznata, njome se ne koriste i ne mogu objasniti njezino značenje. Sedam je ispitanika odgovorilo da im je riječ poznata, no ne koriste se njome i ne mogu objasniti njezino značenje. Jedan je ispitanik odgovorio da mu je riječ poznata, no kao objašnjenje navodi da je to '*dio određenog područja*'. Troje je ispitanika odgovorilo da im je ova riječ poznata i da se njome koriste, no kao objašnjenja navode: '*štalica*', '*sklonište*' i '*posjed na osami*'. Tek je jedan ispitanik odgovorio da mu je riječ poznata, njome se ne koristi, a kao objašnjenje je ponudio: '*drvena koliba*'. Time se može zaključiti kako samo jedan ispitanik zna točno značenje ove riječi, a riječ je o ispitaniku starije životne dobi.

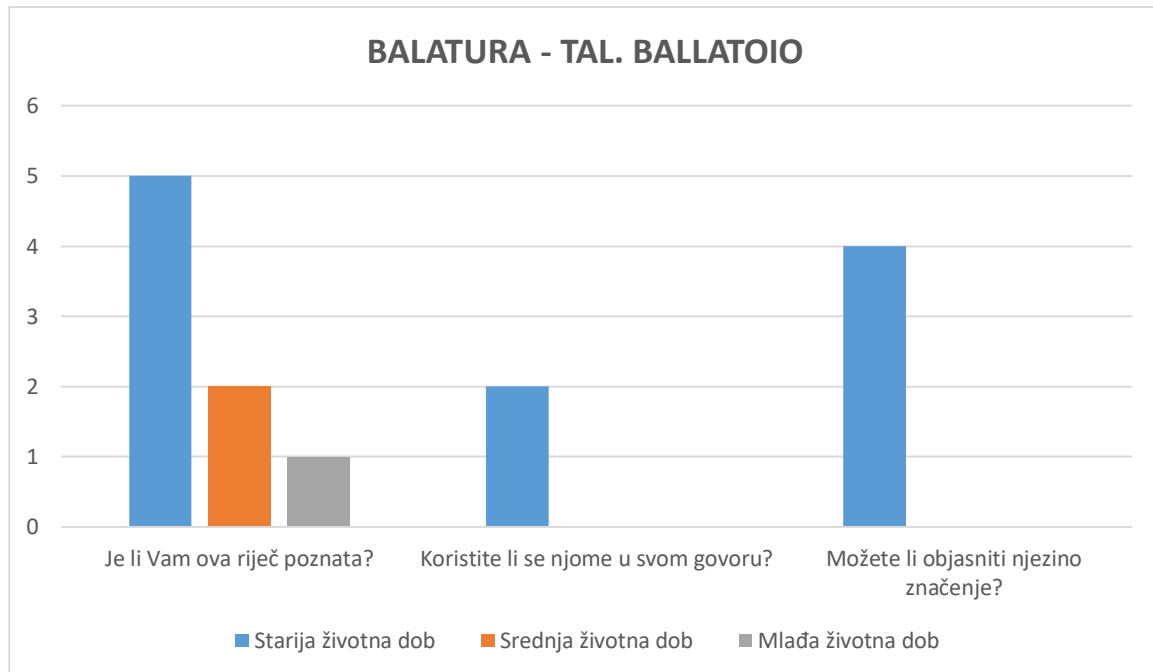

Peti grafikon prikazuje rezultat ispitivanja riječi bajta s obzirom na dob ispitanika.

Balatura – tal. ballatoio – 'balkon ili galerija na primorskim kućama'

Najveći je broj ispitanika, njih trinaest, odgovorio da im riječ nije poznata, ne znaju njezino značenje i ne koriste se njome. Četiri su ispitanika odgovorila da im

je riječ poznata, no ne koriste se njome i ne mogu objasniti njezino značenje. Dva su dva ispitanika odgovorila da im je riječ poznata, da se njome ponekad koriste i da je njezino značenje 'balkon', odnosno 'određena vrsta balkona'. Također, dva su ispitanika odgovorila da im je riječ poznata, no iako se njome ne koriste, ponudili su točne odgovore: 'balkon' te 'balkon s betonskim ornamentima'. Sva su četiri ispitanika koja su ponudila točan odgovor starije životne dobi.

Šesti grafikon prikazuje rezultat ispitivanja riječi balatura s obzirom na dob ispitanika.

Bankina – tal. banchina – 'klupica'; 'nasip'; 'peron'; 'nogostup'; 'pješačka staza uz cestu'

Svi su ispitanici odgovorili da im je ova riječ poznata. Od svih, tri su ispitanika odgovorila da se ovom riječi ne služe u svom govoru, a tek je jedan od njih objasnio da ta riječ znači 'rubnik'. Objašnjenja su ostalih ispitanika, koji su odgovorili da se ovom riječju služe u svom govoru, različita: 'rubnik', 'nogostup', 'graničnik na cesti', 'zaštita uz cestu'. Tri su pogrešna objašnjenja: 'ograda', 'trotoar' te 'nešto za auto'. Sva su tri objašnjenja dali pripadnici mlađe životne dobi.

Barufa – tal. baruffa – 'svađa', 'smutnja'

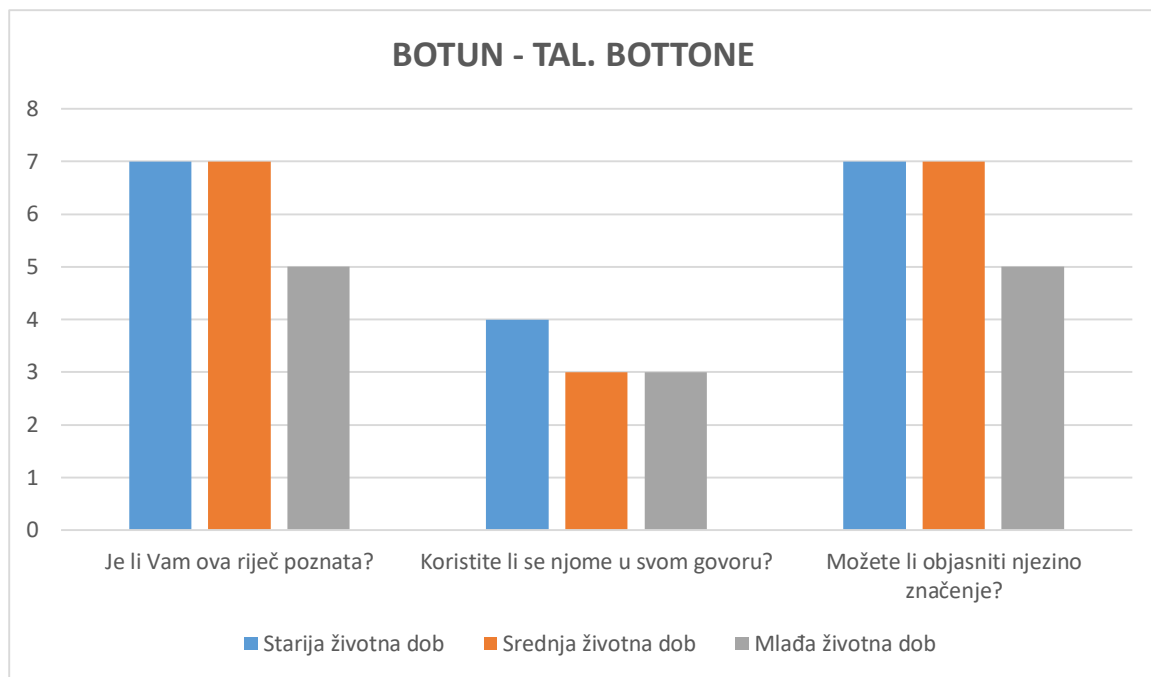
Sedamnaest je ispitanika odgovorilo da im je riječ barufa poznata i da se njome koriste u svom govoru. Sva su objašnjenja točna, uglavnom je definiraju kao 'svađu', 'tuču', 'kaos', 'nemir', 'nered' i 'metež'. Dva su ispitanika odgovorila da im je riječ poznata i da ona znači 'svađu', ali se njome ne koriste u svom govoru. Jedna je ispitanica odgovorila da joj je riječ poznata, no kao objašnjenje navodi da je to 'fešta', a jedan ispitanik je odgovorio da mu riječ uopće nije poznata i da ne zna što ona znači. Ponovno je riječ o ispitanicima mlađe životne dobi.

Butiga – tal. bottèga – 'trgovina', 'radionica'

Riječ butiga se pokazala vrlo poznatom i vrlo korištenom u govoru. Svi su ispitanici odgovorili da im je riječ poznata i da je njeno značenje 'trgovina', odnosno 'dućan'. Samo je jedan ispitanik, koji je potvrdno odgovorio na pitanje je li mu riječ poznata i koji je dobro objasnio njeno značenje, napisao da se njome ne koristi u svom govoru, a riječ je o ispitaniku mlađe životne dobi.

Botun – tal. bottòne – 'puce', 'dugme', 'gumb'

Deset je ispitanika odgovorilo da im je ova riječ poznata i da se njome služe u svom govoru. Objašnjenja su vrlo slična: 'gumb', 'putac', 'dugme'. Devet je ispitanika odgovorilo da im je ova riječ poznata i pokazali su da znaju njezino značenje, no ne koriste se njome u svom govoru. Dva su ispitanika odgovorila da im riječ nije poznata i ne znaju što ona znači. Još se jednom potvrdilo da ispitanici mlađe životne dobi slabije poznaju riječi u anketnom upitniku od starijih ispitanika.

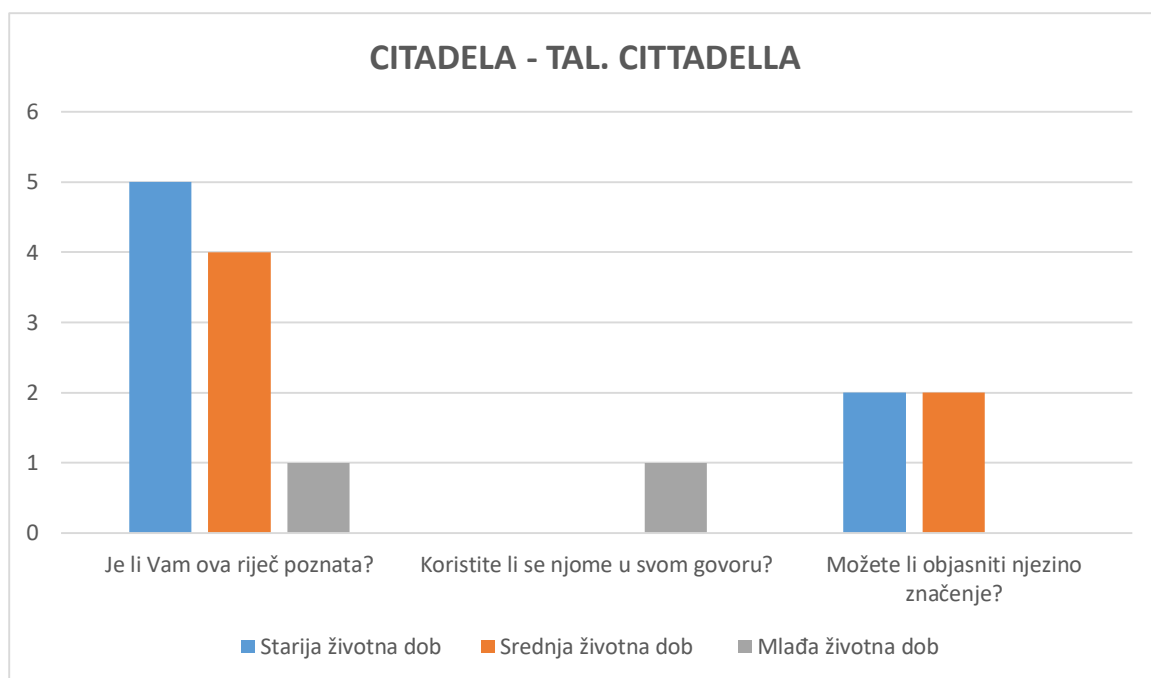
Sedmi grafikon prikazuje rezultat ispitivanja riječi botun s obzirom na dob ispitanika.

Kantun – tal. cantone – 'ugao ulice ili sobe'

Riječ kantun je ujedno i prva riječ za koju su svi ispitanici odgovorili da im je poznata, kao i da se njome služe u svom govoru. Sva su objašnjenja točna, odgovori su 'kut', 'ugao' ili 'čošak'.

Citadela – tal. cittadella – 'tvrđava', 'utvrda obično na povišenom mjestu'

Jedanaest je ispitanika na sva pitanja vezana uz ovu riječ odgovorilo negativno, što dovodi do zaključka kako se radi o riječi koja je rijetko u upotrebi. Šest je ispitanika odgovorilo da im je riječ poznata, da se njome ne koriste u svom govoru, ali nisu mogli navesti njezino značenje. Zanimljivo je da su tri ispitanika, koja su odgovorila da znaju što riječ znači, kao značenje naveli pogrešne odgovore: 'manji ili stari gradić'. Samo su tri ispitanika, koja su odgovorila da im je riječ poznata, ali se njome ne koriste u govoru, dala točan odgovor: 'utvrda'. Dva su ispitanika srednje te jedan starije životne dobi.

Osmi grafikon prikazuje rezultat ispitivanja riječi citadela s obzirom na dob ispitanika.

Crescendo – tal. crescendo – 'postupno pojačavanje zvuka u glazbi', 'sve jače'

Za riječ *crescendo* devet je ispitanika odgovorilo da im je poznata i da se njome služe u svom govoru. Za njezino značenje navode: '*pojačano*', '*jako*', '*pojačanje*', '*glasno*', '*oznaka za postupno pojačanje glasnoće*'. Zanimljivo je da je jedna ispitanica odgovorila potvrdno na prva dva pitanja, a za treće je napisala da ne zna objasniti značenje. Također, jedan je od spomenutih devetoro ispitanika odgovorio da *crescendo* znači '*pomalo*', što nije točno. Sedmero je ispitanika odgovorilo da im je riječ poznata, ali se njome ne koriste u svom govoru. Dvoje je ispitanika za značenje napisalo odgovor: '*glasnije*', '*naglo pojačanje*', '*pojačavanje*', a preostalih je troje odgovorilo kako ne znaju što navedena riječ znači. Petero je ispitanika odgovorilo da im riječ nije poznata i ne znaju što ona znači, a zanimljivo je da je svih petero srednje životne dobi.

Fažol – tal. fagiolo – 'grah'

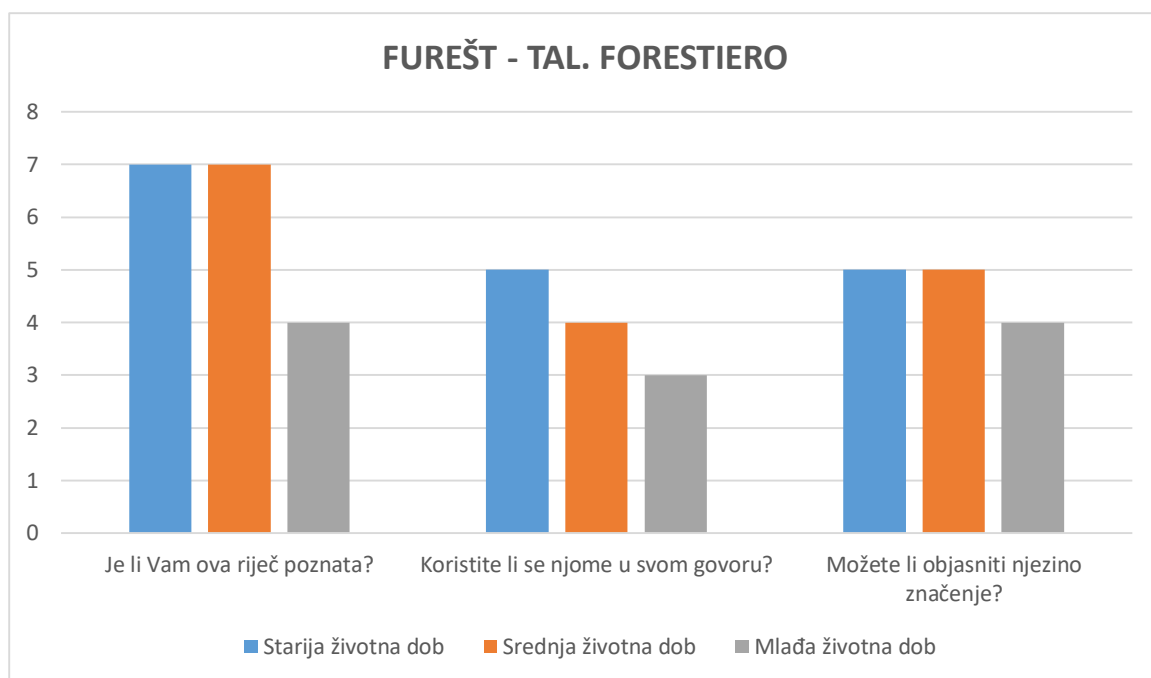
Fažol je druga riječ za koju su svi ispitanici potvrdno odgovorili na sva postavljena pitanja. Svima je poznata, svi ju koriste u svom govoru i svi su jednako odgovorili na pitanje o njezinu značenju: '*grah*'.

Fermati – tal. fermare – 'zaustaviti'

Šesnaest je ispitanika za ovu riječ potvrdilo da je poznaju, da je koriste u svom govoru te objasnilo njezino značenje: '*zaustaviti*' ili '*stati*'. Petero je ispitanika također potvrdno odgovorilo na prvo pitanje, no ne koriste ovu riječ u svom govoru. Za objašnjenje su naveli jednake odgovore: '*zaustaviti (se)*' ili '*stati*'. Zanimljivo je kako je jedan od tih ispitanika mlađe, jedan srednje, a jedan starije životne dobi.

Furešt – tal. forestiero – 'stranac', 'tuđinac', 'došljak'

Desetero je ispitanika za ovu riječ odgovorilo da im je poznata, da se njome koriste u svom govoru i točno objasnilo njezino značenje: '*stranac*', '*tuđinac*'. Dva su ispitanika odgovorila da im je riječ poznata, no da se njome ne koriste u svom govoru i ne mogu objasniti njezino značenje. Četiri su ispitanika odgovorila da im je riječ poznata i točno objasnila da se riječ odnosi na '*stranca*', ali se njome ne koriste u svom govoru. Jedan je ispitanik odgovorio da mu je riječ poznata, da se njome koristi u svom govoru, ali je kao objašnjenje naveo '*mještatin*', što je upravo suprotno od stvarnog značenja te riječi. Tri su ispitanika odgovorila da im riječ nije poznata, te se samim time njome ne koriste i ne mogu objasniti njezino značenje. Pritom je riječ o ispitanicima mlađe životne dobi, mlađima od 20 godina.

Deveti grafikon prikazuje rezultat ispitivanja riječi furešt s obzirom na dob ispitanika.

Frigati – tal. friggere – 'pržiti'

Svi su ispitanici potvrdno odgovorili na pitanje je li im riječ frigati poznata i svi su točno naveli njezino značenje: *'pržiti', 'peći u ulju'*. Tek je jedna ispitanica odgovorila da joj je riječ poznata i da ona znači *'pržiti'*, ali da se njome ne koristi u svom govoru, a riječ je o ispitanici srednje životne dobi.

Kvarat – tal. quarto – 'četvrt (sata)'

Svi su ispitanici potvrdno odgovorili na prva dva pitanja. Objašnjenja su točna, no različita: *'četvrt', 'četvrtina', 'pola od pola', 'petnaest minuta'* ili *'dvadeset i pet posto od cjeline'*.

Lešo – tal. lesso – 'kuhan'

Riječ lešo su prepoznali svi ispitanici, svi se njome koriste u svom govoru i kao objašnjenje su napisali da se odnosi na *'kuhano jelo'*. Zanimljivo, jedna je ispitanica (mlađe životne dobi), koja je napisala da se koristi tom riječju, za objašnjenje navela *'sirovo'*, što nije točno.

Lungomare – tal. lungomare – 'put uz morsku obalu'

Petnaestero je ispitanika odgovorilo da im je riječ lungomare poznata, da ju koriste u svom govoru i kao značenje napisali da je to *'šetnica uz more'*, *'šetalište'* ili *'staza uz more'*. Preostalih šestero ispitanika odgovorili su da im je riječ poznata, no njome se ne koriste. Za značenja su napisali: *'šetnica'* i *'stazica'*, a dvoje je ispitanika (mlađe životne dobi) odgovorilo da ne znaju njezino značenje.

Mot – tal. moto – 'kretanje', 'gibanje', 'pokret', 'potez'

Svi su ispitanici odgovorili da im je ova riječ poznata i da se koriste njome u svom govoru. Značenja su većinom jednaka: *'pokret'*, *'potez'*, *'mig'*, *'pokret tijelom'*.

Navigat – tal. navigare – 'ploviti', 'broditi', 'plovidba'

Za riječ su navigat svi ispitanici odgovorili da im je poznata i svi su ispravno naveli njezino značenje – *'ploviti'*, *'ploviti morem'*. Samo je dvoje ispitanika, koji su upoznati s tom riječju i koji znaju njezino značenje, odgovorilo da se njome ne koriste u svom govoru, a riječ je o ispitanicima mlađe životne dobi.

Oštarija – tal. osteria / ostarìa – 'krčma', 'gostionica'

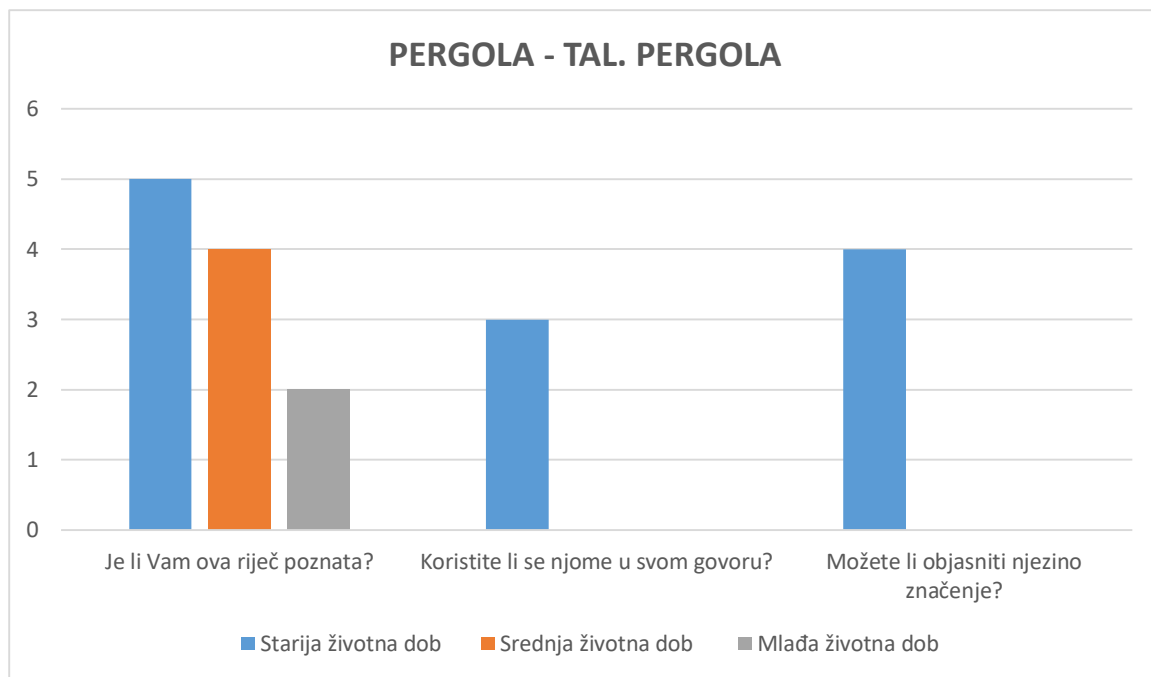
Svi su ispitanici potvrdno odgovorili na prva dva pitanja, odnosno svima je ova riječ poznata i koriste je u svom govoru. Pritom su naveli sljedeća značenja: 'gostiona', 'kafić' ili 'ugostiteljski obrt'.

Pasat – tal. passare – 'prolaziti (vrijeme)', 'proveden', 'prošli', 'bivši'

Osamnaest je ispitanika odgovorilo da im je ova riječ poznata i da je koriste u svom govoru. Zanimljivo, ovo je prva riječ za koju su svi ispitanici napisali samo jedno značenje: 'proći'. Dvoje je ispitanika odgovorilo da im je riječ poznata, ali se njome ne koriste u svom govoru. Jedan od tih ispitanika je odgovorio da riječ znači *proći*, što je točno, dok je drugi odgovorio da znači *krenuti*, što nije ispravno značenje ove riječi. Samo je jedan ispitanik mlađe životne dobi odgovorio da ne poznaje ovu riječ, ne služi se njome i ne može navesti njezino značenje.

Pergola – tal. pergola – 'sjenica od vinove loze', 'brajda'

Riječ pergola se pokazala zanimljivom za ispitivanje. Desetero je ispitanika odgovorilo negativno na sva pitanja, riječ im nije poznata, samim time se njome ne koriste u govoru i ne mogu navesti što ona znači. Šestero je ispitanika odgovorilo da im je riječ poznata, no ne koriste se njome i ne mogu objasniti što ona znači. Dva su ispitanika odgovorila da im je riječ poznata, da se njome ne koriste u svakodnevnom govoru, a kao objašnjenje navode da je to 'tenda' i 'trijem', što se ne može smatrati točnim odgovorom. Tek je troje ispitanika odgovorilo da im je riječ pergola poznata, da se koriste njome u svom govoru te točno naveli njezino značenje: 'nadstrešnica'.

Deseti grafikon prikazuje rezultat ispitivanja riječi pergola s obzirom na dob ispitanika.

Portun – tal. portone – 'velika kućna vrata', 'veža'

Svi su ispitanici odgovorili da im je riječ poznata i da se koriste njome u svom govoru. Kao značenja se navode: '*ulaz u dvorište*', '*vrata od ograde*', '*dvorišna vrata*', '*kapija*'. Jedan je ispitanik mlađe životne dobi odgovorio kako portun znači '*okućnica*', što nije točno.

Rumbrela – tal. ombrello – 'kišobran'

Devetnaest je ispitanika odgovorilo da im je ova riječ poznata, da se koriste njome u svom govoru i da je njezino značenje '*kišobran*'. Jedna je ispitanica odgovorila da joj je riječ poznata i točno navela njezino značenje, no ne koristi se njome u svom govoru. Zanimljivo je da je jedna ispitanica srednje životne dobi napisala kako joj riječ nije poznata i kako ne zna objasniti njezino značenje.

Skalin – tal. scalino / scalin – 'stuba', 'stepenica'

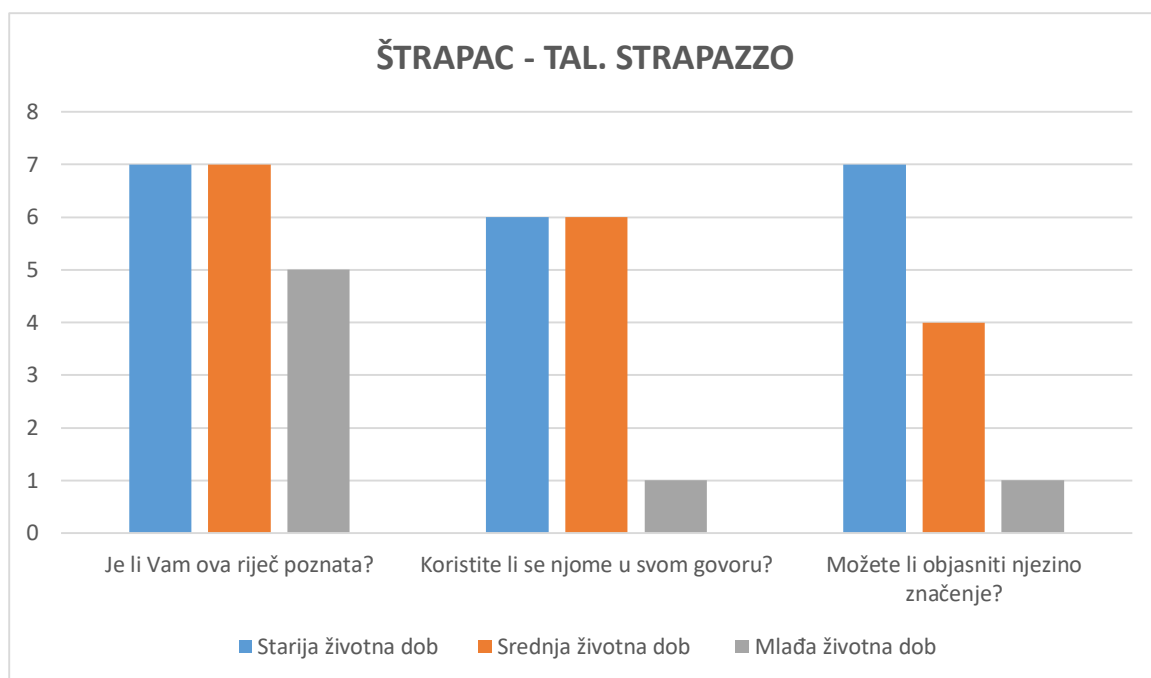
Svi su ispitanici, njih dvadeset i jedan, odgovorili da im je riječ poznata, da se njome koriste u svom govoru i svi su kao njezino značenje naveli: '*stepenica*'.

Škuro – tal. scuro – 'mračno'

Kao kod riječi skalin, tako su i kod riječi škuro svi ispitanici potvrdno odgovorili na postavljena pitanja. Svi je poznaju i svi se koriste njome, a također su svi ispravno naveli njezino značenje: '*mračno*' i '*tamno*'.

Štrapac – tal. strapazzo – 'zamoran rad', 'napor'

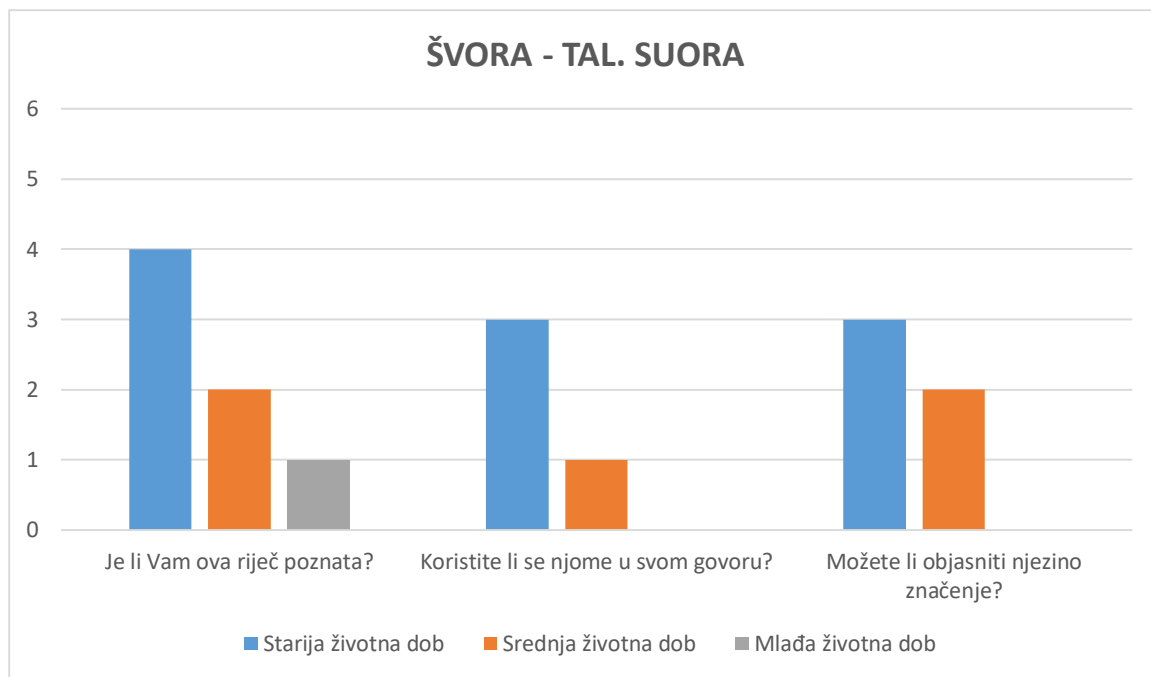
Trinaestoro je ispitanika odgovorilo kako im je ova riječ poznata, kako se njome koriste u svom govoru, a značenja koja navode su: '*tlaka*', '*napor*', '*gnjavaža*', '*zamor*', '*muka*'. Šestoro je ispitanika odgovorilo da im je riječ poznata, ali se njome ne koriste. Neki su od njih odgovorili da ne znaju što ona znači, a drugi su naveli točna značenja: '*tlaka*', '*muka*'. Dvoje je ispitanika mlađe životne dobi odgovorilo da im riječ nije poznata.

Jedanaesti grafikon prikazuje rezultat ispitivanja riječi štramac s obzirom na dob ispitanika.

Švora – tal. suora – 'redovnica', 'opatica'

Samo je sedmero ispitanika potvrdno odgovorilo na pitanje je li im riječ švora poznata, ostali se ispitanici do sada nisu susreli s njom. Od šestero ispitanika kojima je riječ poznata, čak četvero se njome koristi u svom govoru i naveli su točno značenje: '*časna sestra*'. Preostalih su dvoje, koji su odgovorili da se tom riječju ne koriste u svom govoru, znali što riječ znači. Zanimljivo je da je jedan ispitanik, koji je rekao da mu je riječ poznata, kao i da se njome koristi, napisao pogrešno značenje, odnosno on misli da riječ švora znači '*nevjesta*'. Jedan se ispitanik u svom govoru služi riječju za koju navodi pogrešno značenje. Svi ispitanici kojima je ova riječ bila poznata stariji su od 40 godina.

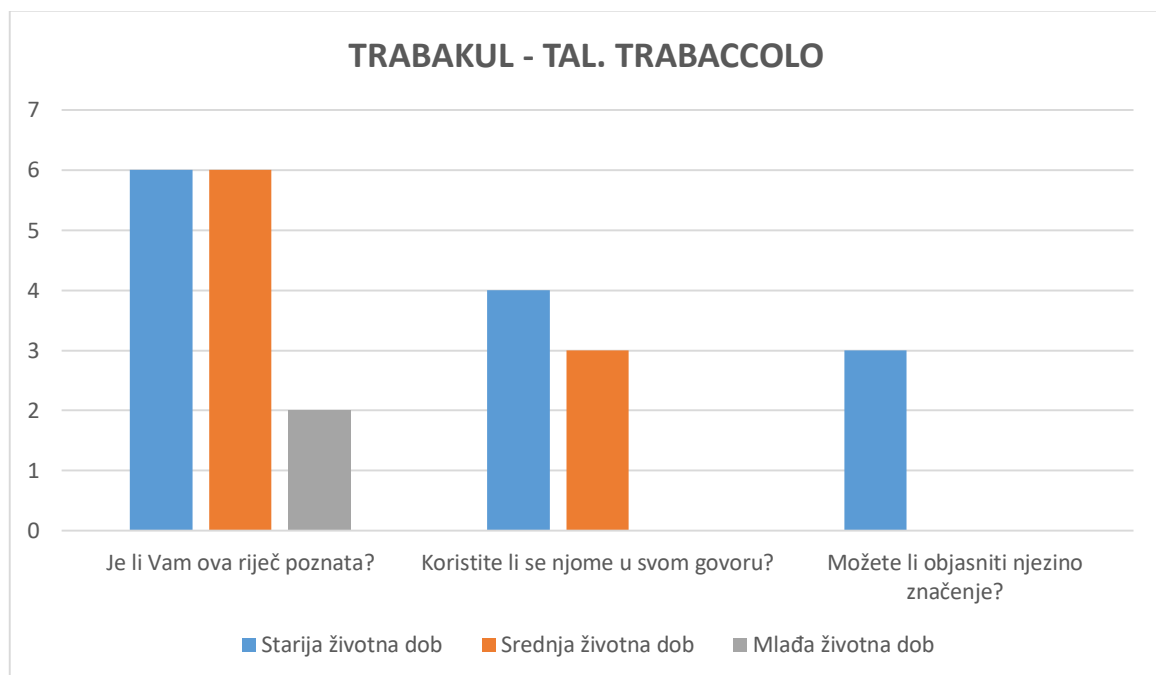
Dvanaesti grafikon prikazuje rezultat ispitivanja riječi švora s obzirom na dob ispitanika.

Taverna – tal. taverna – 'gostionica'

Sedmero je ispitanika (različite životne dobi) odgovorilo da im je riječ poznata i da se koriste njome u svom govoru. Od njih sedmero, dvoje je ispravno navelo njezino značenje: '*gostiona*'. Ostalih je petoro odgovorilo da riječ taverna znači '*terasa*', što nije točno. Osmoro je ispitanika odgovorilo da im je riječ poznata, ali se njome ne koriste. Kada je trebalo objasniti riječ, četvero je ispitanika odgovorilo da ne zna kako objasniti ovu riječ, a ostalih četvero su odgovorili da je to '*zalogajnica*', '*konoba*' ili '*ugostiteljski lokal*', što bi se moglo ocijeniti kao otprilike točan odgovor. Petoro je ispitanika odgovorilo da ne poznaje riječ i ne mogu objasniti njeno značenje, a svih petoro ispitanika je mlađe životne dobi.

Trabakul – tal. trabaccolo - 'teretni obalni jedrenjak s dvama jarbolima'

Riječ trabakul poznaje i koristi sedmero ispitanika. Troje od njih za objašnjenje je navelo da je to 'brod' ili 'brodić', što je pomalo široko značenje te riječi. Preostalih je četvero kao odgovore ponudilo 'jedrenjak' i 'teretni brod', odnosno 'vrsta plovila'. Svih je sedmero ispitanika srednje ili starije životne dobi. Sedmero je ispitanika odgovorilo kako im je ova riječ poznata, no ne koriste je. Neki nisu znali njezino značenje, a neki su napisali da je to 'lađa' ili 'brodić' što je ponovno vrlo široko. Sedmero je ispitanika odgovorilo kako im riječ nije poznata, a to su ispitanici mlađe dobi, kao i jedna ispitanica srednje životne dobi.

Trinaesti grafikon prikazuje rezultat ispitivanja riječi trabakul s obzirom na dob ispitanika.

Užanca – tal. usanza – 'običaj'

Četrnaestoro je ispitanika odgovorilo da im je ova riječ poznata, da se koriste njome u svom govoru i točno naveli njezino značenje: 'običaj'. Šest je ispitanika odgovorilo da im je ova riječ poznata, ali da se njome ne koriste u svom govoru.

Od njih je petoro ispitanika ispravno navelo značenje te riječi, dok je jedan ispitanik mlađe životne dobi napisao da riječ znači '*dogovor*'. Samo je jedan ispitanik, također mlađe životne dobi, napisao da mu riječ nije poznata, odnosno da ne zna što ona znači.

5.6. Rasprava

Treći grafikon prikazuje da je svim ispitanicima tražena riječ poznata. Isto tako, pokazuje da svi ispitanici mlađe životne dobi mogu točno objasniti značenje ove riječi, što nije slučaj s ispitanicima srednje i starije životne dobi.

Četvrti grafikon prikazuje kako puno veći broj ispitanika starije životne dobi poznaje traženu riječ, njome se služi u svom govoru te zna navesti njezino značenje nego što je to slučaj kod pripadnika mlađe životne dobi.

Peti grafikon prikazuje kako više ispitanika poznaje traženu riječ ili može navesti njezino značenje, nego što se njome služi u svom govoru.

Šesti grafikon prikazuje kako samo pripadnici starije životne dobi poznaju traženu riječ, njome se koriste i mogu navesti njezino značenje.

Sedmi grafikon prikazuje gotovo podjednaku čestotnost u uporabi tražene riječi kod svih ispitanih skupina. Isto tako, grafikon prikazuje da više ispitanika poznaje navedenu riječ nego što se njome služi.

Osmi grafikon prikazuje kako više ispitanika poznaje riječ nego što zna navesti njezino značenje. Također, prikazuje kako pripadnici mlađe životne dobi odgovaraju da poznaju riječ i njome se koriste u svom govoru, ali u pogrešnom značenju.

Deveti grafikon prikazuje da stariji ispitanici poznaju više riječi nego što se njima služe u svom govoru. Također, prikazuje da ispravno navode značenje tražene riječi.

Deseti grafikon prikazuje kako samo stariji ispitanici poznaju traženu riječ. Osim toga, vidljivo je da znaju navesti značenje te riječi, no ne koriste se njome u svom govoru.

Jedanaesti grafikon prikazuje da više starijih ispitanika poznaje zadanu riječ. Također, vidljivo je da i mlađi ispitanici poznaju traženu riječ, no njezino značenje ne znaju navesti.

Dvanaesti grafikon prikazuje kako mladi ispitanici gotovo da i ne poznaju traženu riječ te se time njome ne koriste, niti znaju navesti njezino značenje. Isto tako, veći broj ispitanika poznaje zadanu riječ nego što se njome služi.

Trinaesti grafikon prikazuje kako veći broj ispitanika (svih dobnih skupina) poznaje traženu riječ, no njome se ne koristi u govoru te ne može točno navesti njezino značenje.

5.7. Analiza ispitanih riječi na primjerima

U nastavku se nalazi tablica sastavljena od dvaju stupaca. Prvi stupac sadrži riječi ispitane anketom, a drugi upotrebu tih riječi u rečenicama koje su prikupljene vođenim razgovorom nakon rješavanja same ankete. U tablici će biti navedeni samo neki od prikupljenih primjera zato što je većina rečenica slična ili gotovo ista te ih stoga nije potrebno sve navoditi.

Riječi kod kojih se nalazi veći broj primjera su one koje veći broj ispitanika koristi u svom govoru te su samim time i primjeri raznolikiji. Potvrđeno je nekoliko primjera u kojima su neki od leksema upotrijebljeni u pogrešnomu značenju čime se potvrđuje jedna od pretpostavki. Također, zanimljivim se pokazala riječ *crescendo* za koju je dvoje ispitanika u anketi napisalo da je koriste u svom govoru, no kada smo o njoj razgovarali, nisu se mogli sjetiti niti jednog primjera u rečenici.

TALIJANIZAM:	UPOTREBA U REČENICI:
Abadati	„Nisan abadal ki stoji na poneštri.“ „Ni dobro se abadat va životu.“ „Abadaj malo da nan obed ne zagori.“
Bagatela	„Te san gaće dobila za bagatelu.“ „Va Trstu ti je kafe bagatela“.
Bajta	„Va toj bajti bivaju neki čudni ljudi.“
Balatura	„Oni obično večer side na balaturi i gledaju ljude.“
Bankina	„Ne volin auto parkirat na bankini.“ „Ne hodi po bankini.“ „Na tomu mestu je bankina jako visoka.“
Barufa	„Čula san da je sinoć va kaficu bila barufa.“ „Barufu je počel onaj pijani.“ „Ne uključivaj se va nikakove barufe.“
Butiga	„Ni već malih butig.“ „Hodi mi va butigu po kruh i mliko.“ „Kupi si i sladoled va butigi.“

	<i>„Kad to finiš, ćeš mi poč va butigu.“</i>
Botun	<i>„Kad vidiš dimnjačara, dobro se je uhvatit za botun.“ „Otpal ti je botun z košulje.“ „Zapri si taj botun.“</i>
Kantun	<i>„Popucal nan je kantun na kući.“ „Ne stoj na kantunu.“ „Va ovaj ćemo kantun stavit rožicu.“ „Va školi san moral poč va kantun.“</i>
Citadela	<i>„Kad se popneš na citadelu vidiš celi grad.“</i>
Crescendo	/
Fažol	<i>„Joj ča ne volin kad imamo fažol za obed.“ „Jedanput na tjedan kuhamo fažol.“ „Najviše volin jist jačmik i fažol.“ „Fažol je pun proteini.“</i>
Fermati	<i>„Fermaj me zafrkavat već jedanput.“ „Teško je fermat onaj romobil.“ „Fermala me je policija kad san šal doma.“</i>
Navigat	<i>„Prošal je navigat i neće ga bit pet miseci.“ „Kad navigaš, imaš puno soldi, ali te nikad ni doma.“ „Njen muž naviga već sto let.“</i>
Furešt	<i>„Ovi furešti su ko muhe bez glave.“ „On je furešt va našem gradu.“</i>

Frigati	<p>„Za obed ćemo frigat ribice.“</p> <p>„Za friganje treba puno ulja.“</p> <p>„Otac je lačan pa ćemo mu ča sfrigat na brzinu.“</p>
Kvarat	<p>„Kupi kvarat kruha kad budeš dohajal.“</p> <p>„Dojdi na tri i kvarat.“</p> <p>„Kvarat ure san iskal kadi su mi ključi.“</p>
Lešo	<p>„Skuhat ću ti krumpir na lešo s tin.“</p> <p>„Moraš pojist to povrće na lešo.“</p>
Lungomare	<p>„Saki dan hodamo po lungomare.“</p>
Mot	<p>„Znaš onaj njegov mot z rukun.“</p> <p>„Opće nima mota za pivanje.“</p> <p>„Nisan va motu danas.“</p>
Oštarija	<p>„Andrija je zaprl svoju oštariju.“</p> <p>„Nonić je saki vikend va oštariji.“</p> <p>„Naša oštarija dela dosta dobro.“</p>
Pasat	<p>„Čera san pasala kraj njegove kuće.“</p> <p>„Nemoj više pasat, a da se ne javiš va kuću.“</p> <p>„Pasalo je to vrime.“</p>
Pergola	<p>„Zapolne obično sidimo ispod pergole.“</p> <p>„Prid vrat imamo pergolu.“</p>
Rumbrela	<p>„Ja opće više ne nosin rumbrelu.“</p> <p>„Rumbrela mi vajik stoji va autu.“</p>

	<i>„Kiša je počela, a ja nisan zela rumbrelu.“</i>
Portun	<i>„Obisite mi to na portun ako me ne bude doma.“ „Napravili su jako lip portun.“ „Zapri portun kad budeš dolazil.“</i>
Skalin	<i>„Pazi na taj skalin da ne padeš.“ „Imate vi skalini va svojoj kući?“ „Na skalini nan stoje postoli.“</i>
Škuro	<i>„Na toj cesti ni svitla pa je jako škuro.“ „On vavik nosi škuru robu.“ „Nebo se je naškurilo, mogal bi daž.“ „Škuri oblaci su došli.“</i>
Štrapac	<i>„To putovanje mi je bilo jako štrapacno.“ „Nisan ti ja već za vele štrapace.“</i>
Švora	<i>„Švora je stala pred crikvun kad san pasal.“</i>
Taverna	<i>„Gremo va tavernu na obed danas.“ „Dobro smo se najili va toj taverni.“</i>
Trabakul	<i>„Nikad se nisan vozila na trabakulu.“ „On je prije imel trabakul na komu se stalno vozil.“</i>
Užanca	<i>„To je naša stara užanca.“ „Triba čuvat užance da se ne zataru.“</i>

5.8. Zaključak nakon provedenoga istraživanja

Posuđenice iz talijanskog jezika u velikoj su mjeri zastupljene u hrvatskom jeziku, a posebno u čakavskom dijalektu, odnosno u primorskim mjesnim govorima. Ova je anketa to i dokazala. Nakon provedene ankete donose se rezultati navedenih hipoteza:

1. Više će riječi poznavati i s više se riječi služiti ispitanici srednje i starije životne dobi od ispitanika mlađe životne dobi. Provedenim je istraživanjem ta hipoteza potvrđena. Posebno se ističu ispitanici starije životne dobi koji su pokazali kako poznaju najveći broj ispitanih riječi, kao i to da se njima služe u svom govoru.
2. Sljedeća pretpostvka da će ispitanici poznavati puno više riječi nego što se njima služe u svakodnevnom govoru također se pokazala točnom. Ovdje se najviše ističu ispitanici srednje životne dobi, koji poznaju riječi, pa čak i mogu objasniti njihovo značenje, no ne koriste ih u svom govoru.
3. Treća pretpostavka da se neki ispitanici služe određenom riječju u svakodnevnom govoru, a da njezino značenje ne znaju navesti, nije se pokazala točnom. Ispitanici koji su potvrdno odgovorili na drugo pitanje (koriste li riječ u svom govoru), u većini su slučajeva naveli i značenje te riječi.
4. Pretpostavka da ispitanici ponekad koriste određenu riječ, ali u pogrešnom značenju, pokazala se točnom. Određeni je broj ispitanika za neke riječi napisao kako ih poznaje i kako se njima koriste, ali su naveli pogrešno značenje.

6. ZAKLJUČAK

Razni su čimbenici utjecali na međusobne jezične dodire između talijanskog i hrvatskog jezika. Uporaba romanizama, točnije talijanizama, u hrvatskom standardnom jeziku vrlo je česta, a još je češća u čakavskom dijalektu. Dugotrajna bliskost hrvatskog i talijanskog jezika dovela je do velikog broja posuđenica u govorima na obali Jadrana, a neke od njih su preuzete i u standardni hrvatski jezik. Najveći je broj posuđenica vezan uz glazbu, umjetnost, trgovinu, bankarstvo, kao i uz modu te kulinarstvo.

U ovome radu promatrane su pojedine posebnosti hrvatsko-talijanskih jezičnih dodira, odnosno daje se kratak osvrt na hrvatsko-talijanske jezične dodire te utjecaj talijanskoga jezika na govor stanovnika primorskog mjesta Hreljin. Ovo se mjesto pokazalo odličnom podlogom za proučavanje hrvatsko-talijanskih jezičnih dodira. Analiza je provedena na temelju ankete koja se sastoji od trideset riječi talijanskoga podrijetla, a koje se koriste u spomenutom mjestu. Anketa provedena u okviru ovoga rada potvrdila je uporabu talijanskih posuđenica u hrvatskom jeziku, posebno kod ispitanika starije životne dobi čime je postignut cilj ovoga istraživanja.

7. LITERATURA

Knjige:

1. Anić, Vladimir. *Veliki rječnik hrvatskoga jezika*. Zagreb: Novi Liber, 2004.
2. Čop, Milivoj. *150 godina života i rada Osnovne škole Hreljin*. Hreljin: Grafika Zambelli, 2004.
3. Čop, Milivoj. *Povijest Hreljina, od početaka do novoga Hreljina*. Hreljin: Grad Bakar, 2009.
4. Deanović, Mirko; Jernej, Josip. *Hrvatsko-talijanski rječnik*. Zagreb: Školska knjiga, 2012.
5. Filipović, Rudolf. *Teorija jezika u kontaktu*. Zagreb: Školska knjiga, 1986.
6. Lukežić, Iva. *Čakavski ikavsko-ekavski dijalekt*. Rijeka: Izdavački centar Rijeka, 1990.
7. Lukežić, Iva. *Trsatsko-bakarska u crikvenička čakavština*. Rijeka: Izdavački centar Rijeka, 1996.
8. Lužavec, Željko; Giron, Manon. *Povijest Rijeke*. Rijeka: Skupština općine Rijeka i Izdavački centar Rijeka, 1988.
9. Muljačić, Žarko. *Opća fonologija i fonologija suvremenoga talijanskog jezika*. Zagreb: Školska knjiga, 1972.
10. Sočanac, Lelija. *Hrvatsko-talijanski jezični dodiri s rječnikom talijanizama u standardnome hrvatskom jeziku i dubrovačkoj dramskoj književnosti*. Zagreb: Nakladni zavod Globus, 2004.
11. Sočanac, Lelija; Žagar-Szentesi, Orsolya; Dragičević, Dragica; Dabodene, Ljuba; Menac, Antica; Nikolić-Hoyt, Anja. *Hrvatski jezik u dodiru s europskim jezicima, prilagodba posuđenica*. Zagreb: Nakladni zavod Globus, 2005.

12. Sočanac, Lelija. *Studije o višejezičnosti*. Zagreb: Nakladni zavod Gobus, 2010.

Članci:

1. Balenović, Katica; Klobučar, Edita. 2011. *Kulturološki dodiri hrvatskog i talijanskog jezika*. Život i škola : časopis za teoriju i praksu odgoja i obrazovanja, Vol.LVII No.25,2011.Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/106667>
2. Gačić, Jasna. 2003. *Jezična slojevitost na istočnoj obali Jadrana i dalmatinskomletački dijalekt*. Filologija: časopis Razreda za filološke znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti 41, str. 21-32. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/242820>
3. Lisac, Josip. 2002. *Glasovi srednjočakavskoga dijalekta*. Čakavska rič: polugodišnjak za proučavanje čakavske riječi, Vol. XXX No. 1-2, str. 79-90. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/92932>
4. Pužar, Aljoša. 1999. *Nekoliko napomena o leksemima talijanskoga porijekla u hrvatskome standardnom jeziku*. Fluminensia: časopis za filološka istraživanja, Vol. 11 No. 1-2. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/11728>
5. Sočanac, Lelija. 2002. *Talijanizmi u hrvatskome jeziku*. Suvremena lingvistika, Vol. 53-54 No. 1-2. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/24777>
6. Štebih, Barbara. 2004. *Doprinos proučavanju hrvatsko-talijanskih jezičnih dodira*. Rasprave: Časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Vol. 30 No. 1. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/318971>
7. Tomelić Ćurlin, Marijana; Plazibat, Dora. 2015. *Nekoliko sintaktičkih kalkova u Smojinu diskursu*. Croatica et Slavica Iadertina. 11/2, 11, str. 311-332. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/228738>

8. PRILOZI

PRILOG BROJ 1:

ANKETA O KORIŠTENJU TALIJANSKIH POSUĐENICA U SVAKODNEVNOM GOVORU

Dob ispitanika:

Spol: M / Ž

TALIJANIZAM:	JE LI VAM OVA RIJEČ POZNATA?	KORISTITE LI SE NJOME U SVOM GOVORU?	MOŽETE LI OBJASNITI ŠTO ZNAČI?
Abadati			
Bagatela			
Bajta			
Balatura			
Bankina			
Barufa			
Butiga			
Botun			
Kantun			
Citadela			
Crescendo			
Fažol			
Fermati			
Navigat			
Furešt			
Frigati			
Lešo			
Lungomare			
Mot			
Oštarija			
Pergola			
Rumbrela			

Portun			
Skalin			
Štrapac			
Švora			
Taverna			
Trabakul			
Užanca			
Pasat			
Kvarat			
Škuro			

PRILOG BROJ 2:

SPOL ISPITANIKA:	GODINA ROĐENJA ISPITANIKA:	PODRIJETLO ISPITANIKA:
M	2005. godina	Hreljin
M	2005. godina	Rijeka
Ž	2001. godina	Zagreb
M	2000. godina	Zadar
M	2000. godina	Rijeka
Ž	1997. godina	Istra
Ž	1990. godina	Hreljin
Ž	1986. godina	Zagreb
M	1981. godina	Split
Ž	1978. godina	Slavonija
Ž	1973. godina	Rijeka
Ž	1970. godina	Opatija

M	1966. godina	Slavonija
M	1962. godina	Krk
Ž	1958. godina	Grobnik
Ž	1956. godina	Istra
Ž	1956. godina	Hreljin
M	1950. godina	Istra
M	1948. godina	Hreljin
Ž	1948. godina	Korčula
M	1932. godina	Istra

9. SAŽETAK

Jezični su dodiri oduvijek bili rezultat povijesnih i kulturnih dodira, a hrvatsko-talijanski jezični dodiri traju od početaka hrvatske povijesti na jadranskoj obali. U prvom se dijelu rada ukratko prikazuje povijesni okvir jezičnih dodira, a zatim i detaljniji pregled hrvatsko–talijanskih jezičnih dodira. U nastavku se prikazuju modeli posuđivanja, razlika izravnog i neizravnog te kulturnog i intimnog posuđivanja. Primjenjujući teoriju jezika u kontaktu Rudolfa Filipovića donosi se teorijski prikaz adaptacija posuđenica na fonološkoj, morfološkoj, ortografskoj i semantičkoj razini, a potom i adaptacija posuđenica na konkretnim primjerima. Glavni dio rada predstavljaju rezultati analize trideset talijanskih posuđenica tijekom ankete provedene na uzorku od dvadeset i jedne osobe iz mjesta Hreljin koje se koriste čakavskim dijalektom. Provedena je anketa dokazala svoje hipoteze o tome da će govornici čakavskog dijalekta dobro poznavati talijanske posuđenice u hrvatskom jeziku, i to posebno ispitanici starije životne dobi.

KLJUČNE RIJEČI: talijanizmi, posuđenice, adaptacija posuđenica, hrvatski jezik, čakavski dijalekt

10. NASLOV I KLJUČNE RIJEČI NA ENGLJESKOM

Title: Italian loan words in the speech of Hreljin

Key words: Italian loan words, loan words, adaptation of loans, Croatian language, the Chakavian dialect